

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ ТУРАЛЫ ҰЛТТЫҚ БАЯНДАМА

2019

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ ТУРАЛЫ ҰЛТТЫҚ БАЯНДАМА

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	01
I ТАРАУ	
ҚАЗАҚСТАННЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ	
САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗДЕРІ	02
1.1. ӨЗЕКТІ СТРАТЕГИЯЛЫҚ МАҚСАТТАР МЕН МІНДЕТТЕР	02
1.2. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2015-2025 ЖЫЛДАРҒА	
АРНАЛҒАН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ СТРАТЕГИЯНЫ	
ІСКЕ АСЫРУ	02
II ТАРАУ	
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ДЕҢГЕЙДЕ СЫБАЙЛАС	
ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ ТАРАЛУ ЖАҒДАЙЫ МЕН ҮРДІСТЕРІ	04
2.1. ШЕТ ЕЛДЕРДЕ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ ТАРАЛУ ДЕҢГЕЙІ	04
2.2. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ БОЙЫНША	
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕЙТИНГТЕРДЕГІ ҚАЗАҚСТАН ДЕҢГЕЙІ	05
2.3. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚ	
БҰЗУШЫЛЫҚТАРЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ МЕН СИПАТЫ	07
III ТАРАУ	
ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚАРСЫ	
ІС-ҚИМЫЛ ЖҮЙЕСІ	10
3.1. МЕМЛЕКЕТТІҢ ЗАМАНАУИ МОДЕЛІНІҢ НЕГІЗГІ БАСЫМДЫҚТАРЫ	10
3.2. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫ АЗАЙТУҒА БАҒЫТТАЛҒАН	
ЗАҢНАМАНЫ ЖЕТІЛДІРУ	14
3.3. САЛАЛЫҚ ТҰРҒЫДАН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІН	
АНЫҚТАУ ЖӘНЕ ЖОЮ	19
3.4. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛДАҒЫ	
ЖОБАЛЫҚ БАСҚАРУ ЖӘНЕ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР	24
3.5. МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕГІ ӘДЕПТІЛІКТІ БАҚЫЛАУ	28
IV ТАРАУ	
АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМНЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ	
ӘЛЕУЕТІН НЫҒАЙТУ	33
4.1. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛҒА	33
АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМДЫ ТАРТУДЫҢ НЕГІЗГІ ТЕТІКТЕРІ	
4.2. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ МӘДЕНИЕТТІ	
ҚАЛЫПТАСТЫРУ	37
ҚОРЫТЫНДЫ	41

КІРІСПЕ

«Қазақстан-2050»: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты стратегиясы» елдің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселесі бойынша негізгі ұстанымын көрсетеді және алдағы жылдарға сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың негізгі векторларын белгіледі: мемлекет пен қоғамның сыбайлас жемқорлыққа қарсы күшін біріктіріп, бұл құбылыстың түп тамырын жою.

Қойылған міндеттерді іске асыру үшін мақсаты мемлекеттің сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының тиімділігін арттыру, сыбайлас жемқорлықтың кез келген көріністеріне мүлдем төзбеушілік ажғдайын қалыптастыру және оның деңгейін төмендету болып табылатын Қазақстан Республикасының 2015-2025 жылдарға арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясы қабылданды.

2018 жылы Қазақстанның Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясын іске асырудың сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылда жаңашыл әдістер мен тәсілдерді енгізумен сипатталатын екінші кезеңі басталды.

Осы Ұлттық баяндамада 2018 жыл қорытындысы бойынша Қазақстандағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатын іске асырудың тиімділігі мен нәтижелілігіне кешенді талдау және оны жетілдіру бойынша құқықтық және ұйымдастырушылық ұсыныстар қамтылған.

I ТАРАУ.

ҚАЗАҚСТАННЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ САЯСАТЫНЫҢ НЕГІЗДЕРІ

1.1. ӨЗЕКТІ СТРАТЕГИЯЛЫҚ МАҚСАТТАР МЕН МІНДЕТТЕР

2018 жылғы 10 қаңтарда Елбасы «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайында дамудың жаңа мүмкіндіктері» Қазақстан халқына Жолдауында сыбайлас жемқорлықтың алдын алуды күшейту мақсатында мемлекеттік органдарда, олардың тұрғындармен және бизнеспен қарым-қатынасында үрдістерді цифровизациялау қажеттілігіне аса назар аударды.

Бұл мемлекеттік органдардың сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша ақпараттық құралдар қатарын енгізуіне қуатты серпін берді.

2018 жылғы 5 қазандағы «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» Қазақстан халқына Жолдауында қысқа мерзімге арналған келесі нақты міндеттер қойылды:

1. мемлекеттік көрсетілетін қызметтер аясында оларды шұғыл электронды форматқа (2019 жылы – 80%, 2020 жылы – 90 %) ауыстыру арқылы мемлекеттік қызметшілер мен тұрғындар арасында тікелей қарым-қатынасты азайту;

2. қарамағындағы қызметкерлер сыбайлас жемқорлыққа қатысты құқық-бұзушылық жасаған жағдайда бірінші басшылардың жеке тәртіптік жауапкершілігін күшейту;

3. «Сыбайлас жемқорлықтан ада өңірлер» жобалары аясында елорданың жемқорлыққа қарсы стратегияны жүзеге асыру жөніндегі тәжірибесін тарату.

Жемқорлықсыз құқықтық мемлекет құру мақсатында 2025 жылға дейінгі Қазақстан Республикасының дамуының стратегиялық жоспары:

- заң шығарушылықтан – заңдарды мүлтіксіз сақтауға және тиісті құқықты қолдану тәжірибесіне;
- құқықтық қорғау кепіліне сенімсіздіктен – мемлекеттік билік институттарына, тәуелсіз және әділ сот жүйесіне жоғары сенім деңгейіне;
- жазалаудан – жемқорлық әрекетін жасау мүмкіндігін болдырмауға;
- құқықбұзушылықтарға толеранттықтан – «мүлдем төзбеушілікке», әсіресе жемқорлық әрекеттеріне төзбеушілікке, құқықтық мәдениет пен азаматтардың құқықтық санасын дамытуға сынды жемқорлыққа қарсы іс-қимыл парадигмасының ауысуын белгілейді.

Жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша барлық қойылған міндеттер мемлекеттік органдардың жұмыс жоспарларында көрініс тапты.

1.2. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ 2015-2025 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ СТРАТЕГИЯНЫ ІСКЕ АСЫРУ

2015-2025 жылдарға арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияның ұстанымдарын кезеңдеп жүзеге асыру іс-шаралар жоспарын орындау арқылы қамтамасыз етілуде.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны жүзеге асыру бойынша 2018-2020 жылдарға арналған іс-шаралар жоспарымен 67 іс-шара көзделген, оның ішінде орындау мерзімі 2018 жыл – 41 іс-шара.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиямен оның жүзеге асырылуына қоғам және бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерінен құрылған Арнайы мониторингтік тобымен сыртқы бағалау қарастырылған.

Аталған міндетті орындау үшін 2018 жылы мониторингтік топ еліміздің барлық аймақтарында жоспарлы іс-шаралар өткізіп, 28 қала, 20 аудан, 36 ауылдық округ пен ауыл қамтылып, 100-ден аса мемлекеттік орган мен ұйым, 60 шақты әлеуметтік нысан мен 20 квазимемлекеттік сектор мен бизнес субъектілеріне барылды.

Нәтижесінде Арнайы мониторингтік тобымен Жоспардың барлық 41 іс-шаралары тармағы қабылданды. «Талап» қолданбалы зерттеу орталығымен бірлесіп оның жүзеге асырылуына тәуелсіз баға беріліп, келесідей кемшіліктер атап көрсетілді.

Біріншіден, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл субъектілерінің барлығының қатысуы. Мысалы, квазимемлекеттік сектор субъектілері мен кейбір мемлекеттік органдар үшін іс-шаралардың көзделмеген.

Құқық қорғау және сот жүйелерінің бағыты бойынша Ішкі істер министрлігі үшін осы саладағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін нақты төмендетуге мүмкіндік бермейтін 1 іс-шара ғана көзделген.

Екіншіден, іс-шараларды аяқтау нысандары тек ақпараттық бөлімді (ақпарат, ұсыныстар енгізу) ұсына отырып, практикалық бағытта болмайды.

Үшіншіден, Жоспар іс-шараларының мазмұны мемлекеттік органдардың, квазимемлекеттік сектор субъектілерінің қызметіндегі нақты ерекшелігі мен сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін іс жүзінде ескермейді.

Осындай кемшіліктердің себебі жоспарды қалыптастыру және іске асыру кезінде мемлекеттік органдарының мүдделер қақтығысы болып табылады.

Мемлекеттік органдар орындау үшін неғұрлым «ыңғайлы» болып табылатын Жоспар іс-шараларының редакциясын келіседі.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияның барлық бағыттарын сапалы жүзеге асыру үшін оны жүзеге асырудың іс-шаралар жоспары мен жоспарды құру механизмі түзетуді қажет етеді.

Мүдделер қақтығысын болдырмау мақсатында жоспарды әзірлеу мен бекіту кезінде мемлекеттік органдармен келісуді алып тастау орынды деп пайымдаймыз.

II ТАРАУ.

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ДЕҢГЕЙДЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ ТАРАЛУ ЖАҒДАЙЫ МЕН ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

2.1. ШЕТ ЕЛДЕРДЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫҢ ТАРАЛУ ДЕҢГЕЙІ

2018 жылдың қорытындысы негізінде Transparency International (TI) өткізген, Сыбайлас жемқорлықты қабылдау индексі (СЖҚИ) бойынша зерттеу нәтижелері әлемнің көптеген елдерінің сыбайлас жемқорлық мәселелері алаңдаушылық тудырады.

Соңғы жеті жылда тек 20 ел ғана, оның ішінде Эстония, Сенегал, Гайана және Кот-д'Ивуар өз СЖҚИ көрсеткіштерін айтарлықтай жақсартты. Бұл уақытта Австралия, Чили, Мальта, Венгрия және Түркияны қоса алғанда, 16 ел өз бағаларын едәуір төмендетті.

2018 жылдың қорытындылары бойынша 85-тен 88-ге дейін балл жинаған Дания, Жаңа Зеландия, Финляндия, Сингапур, Швеция және Швейцария сыбайлас жемқорлық деңгейі ең төмен елдер деп танылды.

Солтүстік Корея, Йемен, Оңтүстік Судан, Сирия, Сомали 10-нан 14-ке дейінгі балл нәтижелерімен «антирейтинг» көшбасшылары атанды.

Өңірлік қимада сыбайлас жемқорлық жағдайы төмендегідей сипатқа ие.

Солтүстік және Оңтүстік Америка (орташа балл - 44). Осы өңірдің ірі екі мемлекеті – АҚШ пен Бразилия СЖҚИ бойынша өз орындарын едәуір төмендетті.

АҚШ, өткен жылмен салыстырғанда 4 балын жоғалтып, соңғы 7 жылда СЖҚИ бойынша ең төменгі көрсеткішті көрсетті. Бұл ретте, ол СЖҚИ деңгейі бойынша әлемнің үздік жиырма елінің қатарына алғаш рет енбей қалды.

Бразилия (35 балл) да соңғы 7 жылдағы ең нашар нәтижені көрсетті.

Аргентина (40 балл) сыбайлас жемқорлықпен күресте елеулі табыстарды көрсетуде, оның көрсеткіштері 2015 жылдан бастап 8 балға өсті. Көбіне, бұл жоғары деңгейлі сыбайлас жемқорлықпен күрестегі маңызды жетістіктермен байланысты.

Азия-Тынық мұхит өңірі (орташа балл - 44). Аталған өңірде СЖҚИ көшбасшылары – Жаңа Зеландия (87 балл) мен Сингапур (85 балл) орналасқанына қарамастан, жалпы іс жүзінде өңір сыбайлас жемқорлықпен күресуге күш салуда алға жылжымай отыр.

TI пікірі бойынша бұл алдымен демократиялық институттар мен саяси құқықтардың жалпы әлсіреуімен байланысты.

Шығыс Еуропа мен Орталық Азия (орташа балл - 35). Бұл өңірде тек Грузия (58) ғана 50 балдан жоғары СЖҚИ-ді көрсете алды. Бұдан басқа, екі ел – Черногория (45) мен Беларусь (44) орташа әлемдіктен жоғары СЖҚИ көрсеткіштерін иеленді. Бұл ретте, Түркіменстан (20), Өзбекстан (23) және Тәжікстанда (25) ең төмен көрсеткіштерге ие.

Жалпы сыбайлас жемқорлық деңгейімен байланысты жағдай бұл өңірде ауыр болып қалуда.

Таяу Шығыс пен Солтүстік Африка (орташа балл - 39). Аталған өңір сыбайлас

жемқорлықтың таралуы бойынша әлі де проблемалық болып отыр. Бұл ретте, ТІ өңірдің басты проблемасы саяси сыбайлас жемқорлық болып табылатынын атап өтті.

Өңір көшбасшылары АҚШ-тан бір балға ғана артта қалып, рейтингіде 21 орынды алған БАӘ (70 балл) және де Катар (62 балл) болып табылады.

Сахараның оңтүстігіндегі Африка (орташа балл - 32). Аталған өңір СЖҚИ рейтингінде ең төменгі орындарды алады. Бұл өңір елдерінің көпшілігінде саяси жүйелердің әлсіздігімен, қауіпсіздіктің сын-тегеуріндері және қауіп-қатерлеріне жауап беруі төмен деңгейде сипатталатын мемлекеттік басқару институттарының дамымай қалуымен байланысты.

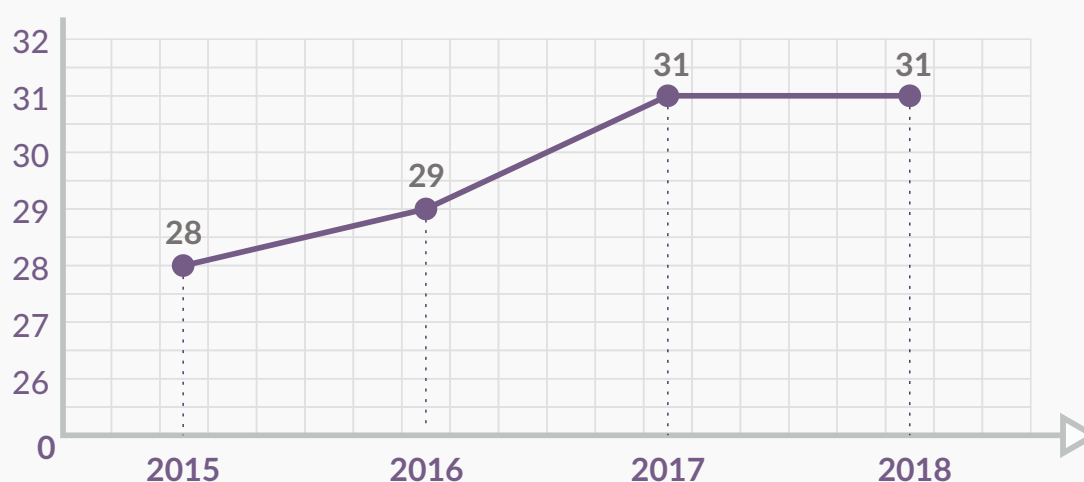
Батыс Еуропа және ЕО (орташа балл - 66 балл). Аталған өңір СЖҚИ рейтингінде сөзсіз көшбасшы болып табылады. СЖҚИ ең жақсы көрсеткіштеріне ие алғашқы ондықта жалпы әлемдік рейтингінің көшбасында тұрған Данияны қоса алғанда, Еуропаның 7 елі бар. Болгарияның (42), Грекияның (45) және Венгрияның (46) көрсеткіштері төмен.

2.2. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ БОЙЫНША ХАЛЫҚ-АРАЛЫҚ РЕЙТИНГІЛЕРДЕГІ ҚАЗАҚСТАН

TRANSPARENCY INTERNATIONAL СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫ ҚАБЫЛДАУ ИНДЕКСІ

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегияны іске асыру басталған сәттен бастап СЖҚИ бойынша Қазақстан көрсеткіштері жақсаруға қарай тұрақты тенденцияға ие. Бұл сөзсіз елде жүргізіліп жатқан саясат пен қабылданып жатқан сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың кешенді шараларына деген оң бағаны көрсетеді.

2015-2018 жж. ҚАЗАҚСТАН СЖҚИ-НІҢ ӨЗГЕРУ ДИНАМИКАСЫ

2018 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстан СЖҚИ бойынша 31 балл жинап, 180 елдің ішінде 124 орынға тұрақтады.

2017 жылы жеткен орынды сақтай отырып, Қазақстан Орталық Азия өңірінде үздік нәтижені көрсетті.

СЖҚИ-ді анықтау барысында зерттеу нәтижелері пайдаланылған 9 рейтингілік агенттіктің ішінен 2 агенттік Қазақстан көрсеткіштерін көтерді,

5 бұрынғы көрсеткіштерді растады және тек 2 агенттік Қазақстанның бағасын төмендетті (Transparency International Kazakhstan деректері бойынша).

РЕЙТИНГІЛІК АГЕНТТІК	2017ж.	2018ж.	
BERTELSMANN FOUNDATION TRANSFORMATION INDEX	25	25	0 ➡
ECONOMIST INTELLIGENCE UNIT COUNTRY RATINGS	20	20	0 ➡
FREEDOM HOUSE NATIONS IN TRANSIT RATINGS	24	24	0 ➡
GLOBAL INSIGHT COUNTRY RISK RATINGS	35	35	0 ➡
IMD WORLD COMPETITIVENESS YEARBOOK	55	48	-7 ↓
PRS INTERNATIONAL COUNTRY RISK GUIDE	24	27	3 ↑
WORLD ECONOMIC FORUM	36	46	10 ↑
WORLD JUSTICE PROJECT RULE OF LAW INDEX	34	34	0 ➡
VARITIES OF DEMOCRACY PROJECT	24	17	-7 ↓

Transparency International Kazakhstan сарапшылары, демократияның жалпы әлемдік дағдарысы мен трансұлттық және жергілікті сыбайлас жемқорлықтың өсуі жағдайында СЖҚИ рейтингінде Қазақстанның өз орнын сақтап қалуы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдағы елдің оң динамикасы көрсететінін атап өтуде.

ДҮНИЕЖҮЗІЛІК БАНКТИҢ DOING BUSINESS

2018 жылғы 31 қазанда жарияланған Дүниежүзілік Банктің Doing Business рейтингінде Қазақстан соңғы 11 жылда өз позициясын 36 орынға көтере отырып, 190 елдің арасында 28 орынға орналасты. Қазақстан Испания, Франция, Португалия, Швейцария, Жапония мен Түркия сынды елдерді басып озды.

IHS MARKIT КОМПАНИЯСЫНЫҢ ЕЛДІК ТӘУЕКЕЛ РЕЙТИНГІ

«Сыбайлас жемқорлық тәуекелдері» индикаторы бойынша ілгерілеуге қол жеткізілді. 2018 жылғы 3 тоқсандағы талдау нәтижелеріне сай Қазақстан 3,2 балды жинады, бұл 2018 жылғы 2 тоқсандағы көрсеткіштен (3,5 балл) 0,3 балға кем және де 2017 жылғы 4 тоқсандағы көрсеткіштен 0,7 балға аз.

Қазақстан тек осы көрсеткіш бойынша Грузия, Беларусь, Литва, Латвия және Эстонияны алға жібергенімен, рейтингіде посткеңестік кеңістік елдерінің көпшілігінен жоғары орналасқан.

PRS GROUP КОМПАНИЯСЫНЫҢ ЕЛДІК ТӘУЕКЕЛ РЕЙТИНГІ

Қазақстан 2018 жылдың қорытындылары бойынша сыбайлас жемқорлықты бағалау бойынша орнын 1 балға жақсартты (2017 ж. 1,5 балл, 2018 ж. 2,5 балл) және осы көрсеткіш бойынша Грекия, Латвия, Малазия мен ОАР сынды елдермен теңесті. Салыстыру үшін Ресейде сыбайлас жемқорлық бойынша көрсеткіш 1,5 балды, Украина мен Беларусь Республикасында – 2 балды құрайды.

ДҮНИЕЖҮЗІЛІК СОТ ТӨРЕЛІГІ ЖОБАСЫНЫҢ ЗАҢ ҮСТЕМДІГІ ИНДЕКСІ

2017–2018 ж.ж. Заң үстемдігі индексіде Қазақстан 0,51 ұпай жинады, 2016 жылдың нәтижесімен салыстырғанда 9 позицияға көтеріліп (73 орын), әлемнің 113 елінің арасында 64 орын алды.

Өңірлік тұрғыда Қазақстан рейтингте ең жақсара түскенін көрсетті.

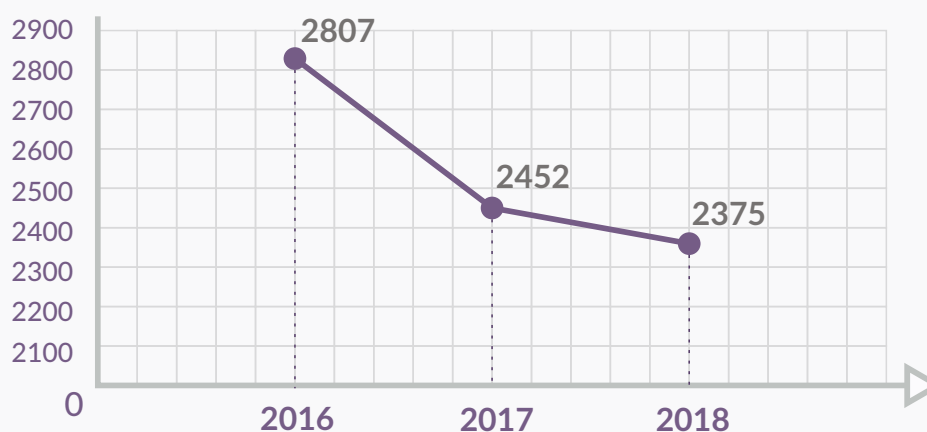
Осындай нәтижелерге қол жеткізудегі негізгі факторлардың бірі «Сыбайлас жемқорлықтың болмауы» индикаторы бойынша көрсеткішті 2016 жылмен салыстырғанда (0,43) 0,02 баллға (0,45) жақсарту болып табылады.

Осылайша, сыбайлас жемқорлық деңгейінің халықаралық рейтингісінің нәтижелері Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдағы прогресін көрсетеді және сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың тиімділігін растайды.

2.3. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫ-ЛЫҚТАРЫНЫҢ ДИНАМИКАСЫ МЕН СИПАТЫ

Бас прокуратураның Құқықтық статистика және арнайы есепке алу жөніндегі комитетінің мәліметтеріне сәйкес 2018 жылы 2375 сыбайлас жемқорлық

2016-2018 жж. ТІРКЕЛГЕН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАРЫНЫҢ ЖАЛПЫ САНЫ

Негізінен сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарын Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет – 1724, Ұлттық қауіпсіздік комитеті (ҰҚК) – 158, Ішкі істер министрлігі (ІІМ) – 271, Мемлекеттік кірістер комитеті (МКК) – 71 және прокуратура органдары – 131 тіркеген.

20 сыбайлас жемқорлық қылмысын басқа бөлімшелер (ІІМ Әскери – тергеу департаменті – 17, ҰҚК әскери полициясы – 1, ҰҚК Шекара қызметі – 1, ҚМ ҚК – 1) тіркеді.

2018 жылы сыбайлас жемқорлық қылмыстарының едәуір үлесі тіркелген сыбайлас жемқорлық қылмыстарының жалпы санынан 802 немесе 33,8% пара алумен, сондай-ақ 366 немесе 15,4% лауазымдық өкілеттігін теріс пайдаланумен байланысты.

2018 жылы тіркелген сыбайлас жемқорлық фактілерінің жалпы санынан 1724 немесе 73% (2017ж. – 1835) Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызмет анықтады.

Оларды жасағаны үшін 1290 тұлға анықталды (2017 жылға қарағанда 31,6% артық), оның ішінде 25 республикалық, 91 облыстық, 142 аудандық және қалалық деңгейдегі басшылар.

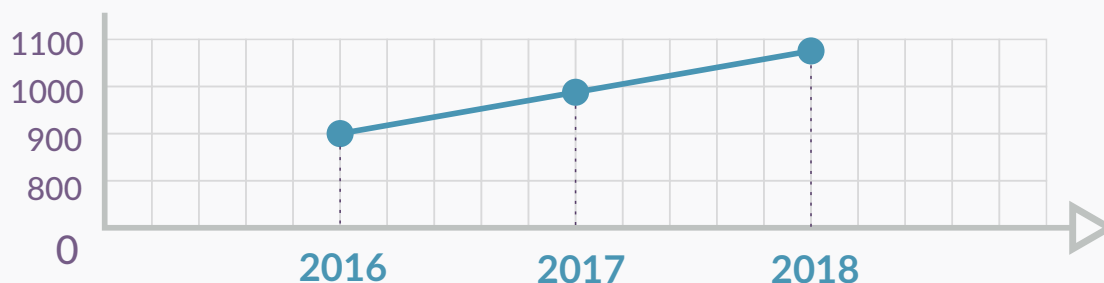
Аяқталған қылмыстық істер бойынша анықталған залал сомасы үштен бір бөлігіне – 15,8-ден 21 млрд.теңгеге дейін өсті, оның 89% немесе 18,6 млрд. теңгесі мемлекет кірісіне қайтарылды (2017 жылға қарағанда 33,4% артық). Күдіктілердің мүлкіне 42,5 млрд. теңге сомасында тыйым салынды.

Мемлекеттік бағдарламаларды іске асыруға бөлінген бюджет қаражатын тиімді жұмсау мәселелері Сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің ерекше бақылауында тұр. 2,3 млрд. теңгеден астам сомаға 234 сыбайлас жемқорлық қылмысының жолын кесілді, оның 2 млрд. теңгесі қазірдің өзінде өтелді. Оларды жасағаны үшін қылмыстық жауапкершілікке 157 адам тартылды.

Бұзушылықтардың басым бөлігі «2021 жылға дейін жұмыспен қамтуды дамыту» (64), «Өңірлерді 2020 жылға дейін дамыту» (53), «2019 жылға дейін білім беруді дамыту» (36), «Нұрлы жол» және «Нұрлы жер» (42), «Денсаулық» (20) бағдарламаларына тиесілі.

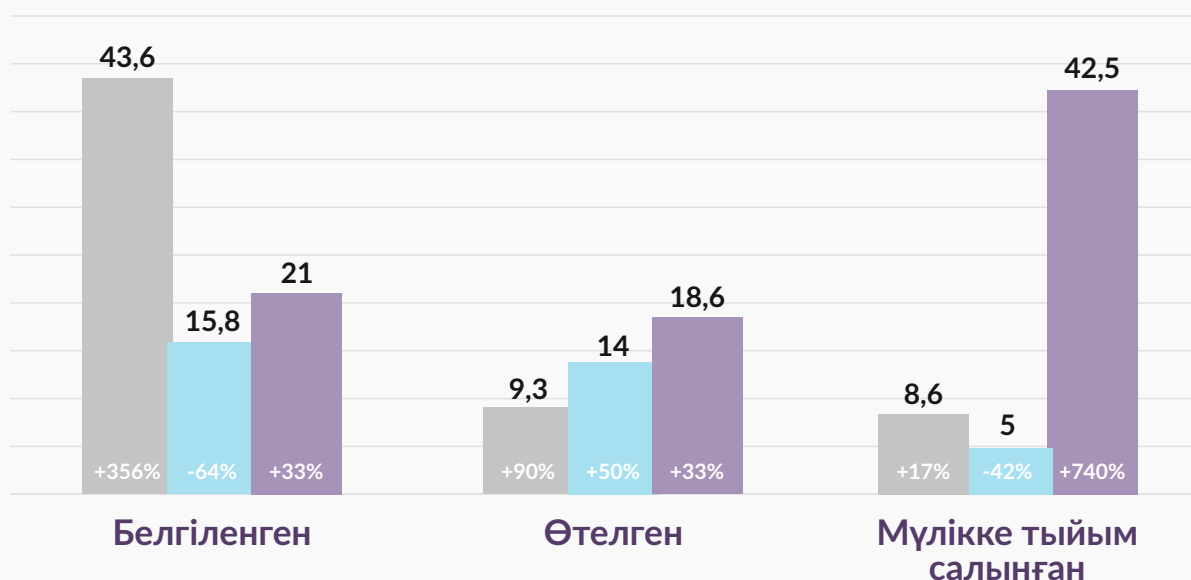
Соттар 2018 жылы сыбайлас жемқорлық қылмыстары бойынша 1079 адамды соттады (2016 ж. – 903, 2017 ж. – 1001), оның ішінде 285 ішкі істер органдарының қызметкері (Ұлттық гвардия, ҚАЖК, ТЖК есепке алмағанда), 73 - МКК, 34 - ИМ ҚАЖК, 222 - әкімдіктер мен олардың құрылымдық бөлімшелерінің қызметкерлері, 23 - әкім.

2016-2018 ЖЫЛДАРЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ҚЫЛМЫСТАРЫ ҮШІН СОТТАЛҒАН АДАМДАРДЫҢ САНЫ

Бас бостандығынан айыру 290 (2017 ж. – 261) тұлғаға немесе 26,9% (26,1%), айыппұла – 523 (2017 ж. – 461) 48,5%-на (46,1%) тұлғаға тағайындалды.

МАТЕРИАЛДЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ БЕЛГІЛЕНГЕН СОМАСЫ ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТТЕР ЗАЛАЛ ЖӘНЕ ОНЫҢ ӨТЕЛУІ (МЛРД. ТЕҢГЕ)

Сот үкімімен аяқталған сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар санының артуы құқық қорғау және басқа да мемлекеттік органдардың сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының жолын кесу, ашу, тергеу жөніндегі жұмысының сапасын арттыру нәтижесі болып табылады.

Сонымен қатар, сыбайлас жемқорлық қылмысын одан әрі төмендету және жазаның бұлтартпастығы қағидатын қамтамасыз ету үшін жалпыға танылған халықаралық құралдар мен үздік әлемдік практикаларды қолдану қажеттігі туындайды.

Қазіргі уақытта Қазақстан сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі қылмыстық-құқықтық шараларды халықаралық стандарттарға сәйкестендіру бойынша жоспарлы жұмыстар жүргізуде.

Қазақстан БҰҰ-ның Сыбайлас жемқорлыққа қарсы конвенциясын ратификациялады, Сыбайлас жемқорлықпен күрес жөніндегі Стамбул іс-қимыл жоспары субөңірлік бағдарламаға қатысады.

Осы өзара іс-қимыл шеңберінде Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаты сараптамалық бағалауға ұшырайды.

Атап айтқанда, сыбайлас жемқорлықты криминализациялау және оған барабар жауапкершілік мәселелері бойынша заңнаманың кемшіліктері байқалады. Шешімді талап ететін мәселелер арасында: заңсыз байыту, пара беруге уәде беру және ұсыну үшін жауапкершілік енгізу.

III ТАРАУ. ҚАЗАҚСТАННЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛ ЖҮЙЕСІ

3.1. МЕМЛЕКЕТТІҢ ЗАМАНАУИ МОДЕЛІНІҢ ТҮЙІНДІ БАСЫМ БАҒЫТТАРЫ

Қазіргі таңда Қазақстан сыбайлас жемқорлықтан ада заманауи және құқықтық мемлекеттің өзіндік моделін құруда.

Құқықтық сана мен құқықтық мәдениеттің жоғарылауы, мемлекеттік көрсетілетін қызметтер беру сапасының жақсаруы, қолайлы инвестициялық ахуал – мұның бәрінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы тиімді саясаттың жүйелі және рет-ретімен жүзеге асырылуы маңызды роль атқарды.

Мұндағы түйінді механизмдер төмендегі бағдарлар болды: ашық және есептілікті мемлекет, заң үстемдігін, клиентке бағыттылықты және мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді автоматтардыруды қамтамасыз ететін кәсіпқой мемлекеттік аппарат.

АШЫҚ ЖӘНЕ ЕСЕПТІЛІКТІ МЕМЛЕКЕТ

Ашық және есептілікті мемлекет қалыптастырудың құқықтық негізі «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Заң болды.

Заң ақпарат иесі мен қолданушысының құқықтары мен міндеттерін, шектеуге жатпайтын ақпарат түрлерін, ақпарат ұсыну тәсілдерін, сондай-ақ ақпаратқа қол жеткізу құқығының заңсыз шектелуіне шағымдану тәртібін регламенттейді.

Оны жүзеге асыру мақсатында, 5 порталдан тұратын «Ашық үкімет» электронды платформасы құрылды, порталдар арқылы әрбір азамат бюджет шығындары туралы мәліметтерге қол жеткізеді, мемлекеттік органдардың шешім қабылдауына қатысу, нормативтік актілердің жобаларын талқылау, онлайн-кеңестерге жүгіну, сондай-ақ мемлекеттік органдардың тиімділігін бағалау мүмкіндігіне ие.

«Ашық үкімет» порталдарының жункционалын жақсарту аясында төмендегідей модификациялар жүзеге асырылды.

«Ашық ҰЕҰ» порталында регуляторлық ықпал талдауының нәтижелеріне қоғамдық талқылау жүргізіледі.

Халықтың бюджет туралы ақпаратты қабылдауын жеңілдету үшін «Ашық бюджеттер» порталында азаматтық бюджеттер орналастырады.

«Ашық диалог» порталында өтініш иелерінің мемлекеттік органдарда өтініштердің қаралу сапасын бағалау қызметі іске қосылған.

«Ашық үкімет» порталдарының мобильдік және нашар көретіндерге арналған нұсқалары әзірленді.

Қазіргі уақытта мемлекеттік органдардың біртұтас сайтын құру бойынша жұмыстар атқарылуда. Азаматтар үшін ыңғайлы «бір терезе» форматы қолданушыға мемлекеттік органдардың 300-ден асатын сайтына жүгінбестен, қажетті ақпаратты бір ресурстан табуға мүмкіндік береді.

Мемлекеттік аппараттың ашықтығын қамтамасыз ету бойынша қабылданған шараларды халықаралық қауымдастық оң бағалады.

Халықаралық бюджеттік серіктестік әр екі жыл сайын жариялап отыратын

Бюджет ашықтығы туралы шолудағы Қазақстанның көрсеткіші 100 балдан 53 балды құрап отыр. Бұл 42 балл болатын орташа әлемдік көрсеткіштен біршама жоғары.

Елдердің азаматтық бақылау үшін ашық үкіметті дамыту бойынша міндеттемелерін іске асыруға бағытталған Open Government Partnership халықаралық бастамасының мәлімдеуінше, Қазақстан оның өлшемдеріне 75% сәй-кестікті көрсетіп отыр.

Ашықтық мәселелерінде қол жеткізілген оң нәтижелерге қарамастан, Қазақстанға әлі де бірқатар міндеттерді жүзеге асыру қажет.

Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің жүргізген «Ақпаратқа қол жеткізу туралы» Заңның қолданылу тәжірибесіне жүргізген талдау заңнамалық тұрғыда құзіретіне Заңның орындалуына мониторинг және бақылау жасау кіретін ақпаратқа қол жеткізу саласындағы уәкілетті орган айқындалмағандығын көрсетті.

Сонымен қатар, ақпараттық саясатты жүзеге асыру тиімділігіне мониторинг жасау механизмдерін әзірлеу және қоғамның мемлекеттік аппарат жұмысына қатысу мүмкіндігін одан әрі кеңейте түсу қажеттігі туындап отыр.

КӘСІБИ МЕМЛЕКЕТТІК АППАРАТ

Мемлекеттік қызметтің аралас «позициялық-мансаптық» модельден «мансаптық» модельге өтуі мемлекеттік қызметшілердің кадрлық құрамының өз лауазымдық міндеттерін жоғары кәсіби деңгейде орындауына, бастамашылдыққа, үздіксіз өзін-өзі жетілдіруге талпынысының артуы есебінен сапалық тұрғыда өсуіне шынайы мүмкіндік беріп отыр.

Реформаны жүзеге асыру сәтінен бастап мансабын төменгі баспалдақтан бастағандар саны үш есе артқаны байқалады.

Жұмыстағы қызметкерлердің болашақ лауазымын қарастыратын ішкі және жалпы конкурс институты енгізілді. Осындай жүйені қолданумен ішкі конкурстар институты арқылы қызметте жоғарылаған мемлекеттік қызметшілердің саны біршама артты.

Бақылаушылар мен сарапшылар институтын енгізу жолымен іріктеу процедураларының ашықтығы қамтамасыз етілді.

Мемлекеттік қызметке іріктеудің құзіреттілік ыңғайы енгізіліп, негізгі көңілді теориялық білімді бағалаудан үміткердің тиімді жұмысқа қажетті сапасына бөлу-ге жолашты.

«Топтық ауысудың» алдын алу мақсатында заңнамалық деңгейде конкурстан тыс тағайындаулар барынша азайтылды.

Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінде (одан әрі – Агенттік), Әділет министрлігінде, Астана, Алматы, Шымкент қалаларының және Маңғыстау облысының әкімдіктерінде пилоттық жобада әкімшілік мемлекеттік қызметшілер үшін еңбекақы төлеудің жаңа жүйесі енгізілді. Ол факторлық-балдық шкалаға негізделген. Соған сәйкес барлық лауазымдар үш факторды ескере отырып бағаланады: білім, құзірет деңгейі және лауазымдық міндеттерді тиімді жүзеге асыру үшін қажетті жұмыс тәжірибесі; лауазымға қойылған міндеттердің күрделілік деңгейі; нәтижеге қол жеткіз-бегендік үшін жауапкершілік.

Пилоттық жоба шеңберінде Агенттік орталық аппараттың штат санының үштен бір бөлігін оңтайландырды, бұл қызметкерлердің жалақысын қосымша 60% - ға дейін ұлғайтуға мүмкіндік берді.

Бұл шаралардың нәтижесі қызметкерлердің уәждемесінің, жұмыс беделінің және бос орынға үміткерлерді іріктеу кезінде бәсекелестіктің айтарлықтай өсуі болды.

Осы оң тәжірибе Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі Ұлттық бюроға (одан әрі – Ұлттық бюро) және оның аумақтық департаменттеріне де таратылған. 254 басшы лауазым, артық құрылымдық буындар таратылып, жедел-тергеу құрамы күшейтілді. Кадрлық, қаржылық және заң бөлімшелері орталықтандырылған.

Оңтайландыру нәтижесінде 1 млрд. теңгеден астам бюджет қаражаты үнемделді. Нәтижесінде Ұлттық бюро қызметкерлерінің жалақысы шығысеуропалық елдер деңгейіне шығарылды.

Жалпы алғанда, мемлекеттік қызметке іріктеу және өткізу мәселелерінде Қазақстан Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (одан әрі – ЭЫДҰ) елдерінің стандарттарына барынша жақындады. Осы ұйым сарапшыларының пікірінше, мемлекеттік қызметтің қазақстандық моделі «стратегиялық дамудың» екінші сатысына өтті (1-саты – кәсіби, 3-саты – инновациялық).

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ТҰТЫНУШЫҒА БАҒЫТТАЛУЫ ЖӘНЕ АВТОМАТТАНДЫРЫЛУЫ

Қазіргі уақытта мемлекеттік аппараттың азаматтармен өзара қарым-қатынасы «тұтынушыға бағытталу», қызмет алудың ашықтығы мен қолжетімділігі қағидаттарында құрылуда.

2016-2018 жж. МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТІЛЕТІН ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ЖАЛПЫ САНЫ

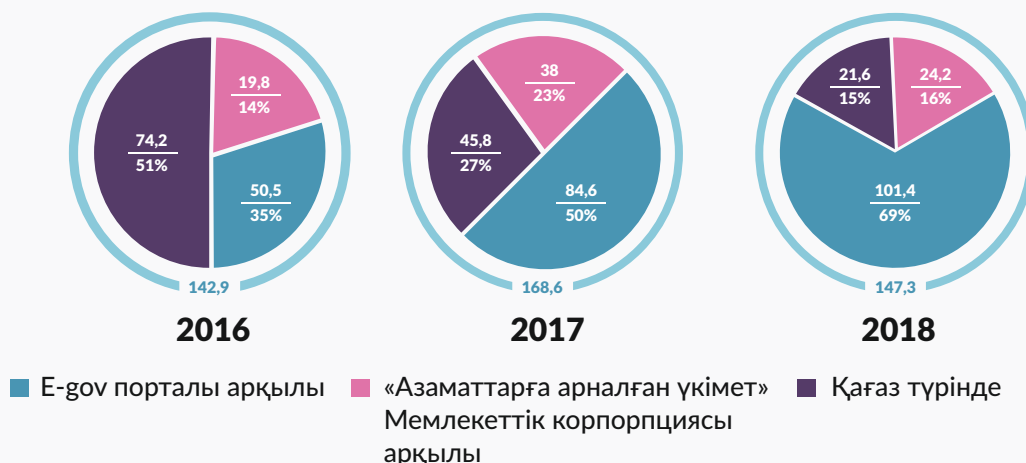
	2016 ж.	2017 ж.	2018 ж.
МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕРДІҢ ЖАЛПЫ САНЫ (ТІЗІЛІМ), ОНЫҢ ІШІНДЕ:	710	746	750
ТОЛЫҚ КӨЛЕМДЕ АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН ҚЫЗМЕТТЕР (ЭЛЕКТРОНДЫҚ)	59	126	223
ІШІНАРА АВТОМАТТАНДЫРЫЛҒАН (ЭЛЕКТРОНДЫҚ/ ҚАҒАЗ)	391	326	289
АВТОМАТТАНДЫРЫЛМАҒАН (ҚАҒАЗ)	260	294	238
«АЗАМАТТАРҒА АРНАЛҒАН ҮКМЕТ» МЕМЛЕКЕТТІК КОРПОРАЦИЯ АРҚЫЛЫ	257	332	243

2018 жылы мемлекеттік органдармен 147,3 млн. қызмет көрсетілген.

Электронды қызметтерді алу үшін жергілікті атқарушы органдардың барлық деңгейлерінде, аумақтық бөлімшелерде, жоғарғы оқу орындарында, колледждер мен мектептерде, емханаларда 8249 өзіне-өзі қызмет көрсету бұрышы жұмыс істейді.

Нәтижесінде, азаматтар электрондық қызметтерді көбірек ала бастады. Егер, 2017 жылдың алынған қызметтердің үлесі 50% құраса, 2018 жылы – 69% құрады.

МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАНДАРМЕН КӨРСЕТІЛГЕН МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕР САНЫ 2016-2018 ЖЖ. (млн.)

50 жергілікті атқарушы органда «Қолжетімді әкімдік» жобасы іске қосылды, онда арнайы жабдықталған операциялық залдарда азаматтар сәулет және қала құрлысы, жер қатынастары, ауыл шаруашылығы т.б. салаларында 25 қызмет түріне алады.

Еліміздің 13 өңірінде Көші-қон қызметтерінің орталықтары жұмыс істейді, онда шетелдік азаматтар медициналық тексеруден өту, дактилоскопия, сақтандыру полисін ресімдеу, сондай-ақ 1 сағат ішінде ЖСН алу бойынша барлық қажетті қызметтерді ала алады. Бұған дейін осы қызметтер үшін бірнеше мекемеге жүгіну керек болатын, бұл айтарлықтай уақыт алатын.

2018 жылы Көші-қон қызметтерінің орталықтары 55 мыңнан астам «Еңбекші көшіп келушілерге рұқсат беру және ұзарту» қызметін көрсетті.

ХҚКО КӨШІ-ҚОНЫ

БҰРЫН: 8 КҮН

ҚАЗІР: 60 МИНУТ

Азаматтарға көрсетілген мемлекеттік қызметтердің сапасын бағалау үдерісіне тарту үшін тестілік режимде «Цифрлық агент» мобильдік қосымшасы іске қосылды. Оның көмегімен азаматтар нақты уақыт режимінде Агенттікке қызмет алу кезіндегі туындаған кедергілер туралы хабарлай алады. Бастапқы кезеңде ХҚО, салық органдар, Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігінің аумақтық бөлімшелері көрсететін қызметтерді бағалау енгізілді. Кейіннен бұл барлық қыз-мет көрсетушілерге таратылатын болады.

2018 жылы Агенттіке мемлекеттік қызмет көрсету сапасы бойынша 1446 шағымдар келіп түскен.

Агенттік және оның аумақтық департаменттері бақылау іс – шаралары шеңберінде қызмет көрсетуден 267 негізсіз бас тарту фактісін анықтады.

Мемлекеттік органдармен жасалған бұзушылықтар саны соңғы екі жылда 8 есеге яғни 2016 жылы 800 мыңнан, 2017 жылы 370 мыңан, 2018 жылы 103,5 мыңға дейін кеміді.

2018 жылы "Сандж" зерттеу орталығы мемлекеттік қызметтердің әлеуметтік маңыздылығы мәселелері қағидаты бойынша іріктелген 60 түрі бойынша қоғамдық мониторинг жүргізді.

Мониторинг нәтижелері бойынша халықтың мемлекеттік қызмет көрсету сапасына қанағаттану деңгейі 72,4% - ды құрады, бұл өткен жылғы көрсеткіштен 6,5% - ға жоғары (65,9%).

Тұтынушыға бағытталған тәсіл мемлекеттік қызметтер көрсету саласында ғана емес, сонымен қатар құқық қорғау және сот қызметі, сондай-ақ құқықтық көмек алу мәселелері бойынша да кеңінен қолданылуда.

Осылайша, еліміздің барлық өңірлерінде прокуратура органдарының жанында «бір терезе» қағидаты бойынша прокурорлар, адвокаттар, медиаторлар жеке сот орындаушылары, психологтар, пробация қызметінің қызметкерлері 20-дан астам заң қызметін көрсетеді Құқық қорғау қызметі орталықтары жұмыс істейді.

2018 жылы құқық қорғау қызметі орталықтары 69 мыңнан астам азамат, оның ішінде прокурорлармен жеке 37 мыңнан астам азаматтарды қабылдады.

Жоғарыда айтылған барлық шаралар азаматтардың мемлекетпен өзара іс-қимылының ашықтығы мен қолайлылығына ғана емес, сонымен қатар сыбайлас жемқорлықтың алдын алудың және мемлекеттік органдарға деген сенімді арттырудың қуатты құралы болып табылады.

3.2. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫ АЗАЙТУҒА БАҒЫТТАЛҒАН ЗАҢНАМАНЫ ЖЕТІЛДІРУ

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың максималды нәтижелілігіне қол жеткізу құқық қолдану практикасын және шетелдік сыбайлас жемқорлыққа қарсы заң шығару тәжірибесін ескере отырып, тұрақты түрде жетілдіріп отыруды талап етеді.

2018 жылы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың құқықтық негізін жетілдіру келесідей бағыттарда дамыды:

МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕРДІ КӨРСЕТУ САЛАСЫНДА

Бағалау қызметі, жылжымайтын мүлікке кепілді және құқықтарды тіркеу, мұнай және газ саласында қызметті іске асыру, тиісті аумақтағы эпизоотикалық жағдайды бағалауды ескере отырып, орны ауыстырылатын (тасымалданатын)

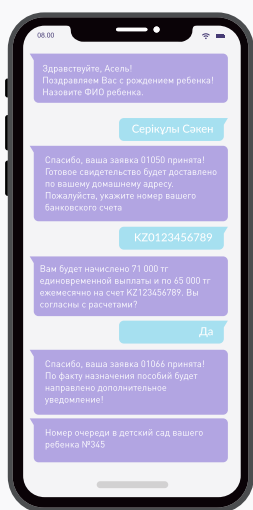
объектілердің импортына және транзитіне рұқсат беру, жоғары сұранысқа ие мемлекеттік тіркелу нөмір белгілерін беру, т.б. салаларында мемлекеттік қызметтерді көрсету мәселелерін реттеуші бірқатар нормативтік құқықтық актілер қабылданды. Аталған іс-шаралар процедураларды нақты реттеу, артық талаптар мен қызмет көрстеуші мен қызмет алушы арасындағы тікелей қарым-қатынасты болдырмау арқылы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін барынша азайтуға бағытталды.

Мысалы, зияткерлік меншік саласындағы мемлекеттік көрсетілетін қызметтер бойынша Әділет министрлігінің тіркеу бойынша функцияларын Ұлттық зияткерлік меншік институтына беру арқылы зияткерлік меншік объектілерін тіркеудің бір деңгейлі жүйесі құрылды. Бұл зияткерлік меншік құқығын қорғау саласындағы 9 қызмет түрінің көрсетілу мерзімін қысқартуға мүмкіндік берді. Атап айтқанда, авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізіліміне мәліметтерді енгізу мерзімі 20 күннен 1 жұмыс күніне дейін қысқарды.

2018 жылдың басынан бір уақытта туу туралы куәлік беру, мектепке дейінгі ұйымға кезекке қою және бала тууына байланысты жәрдемақы тағайындау бойынша жаңа проактивті (қызмет көрстеушіге бармай, смс-хабарлама негізінде) қызмет көрсетіле бастады.

Тұтынушыға бағытталуға алынған бағдарды жалғастыру шеңберінде қызмет көрсетуді проактивтік және композиттік форматқа ауыстыру бойынша жұмыс жасау қажет.

«БАЛАНЫҢ ТУУЫН ТІРКЕУ» ПРОАКТИВТІ ҚЫЗМЕТ

БАЛАНЫҢ ТУУ ТУРАЛЫ КУӘЛІГІ

БАЛА КҮТІМІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЖӘРДЕМАҚЫ

БАЛАБАҚШАҒА КЕЗЕККЕ ҚОЮ

МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТ ЖӘНЕ ҚАРЖЫЛЫҚ БАҚЫЛАУ САЛАСЫНДА

«Мемлекеттік аудит және қаржылық бақылау туралы» Заңына түзетулер енгізу өте маңызды. Бұл түзетулер мемлекеттік аудитордың ассистентінің құқықтары мен міндеттерін нақты реттейді, сондай-ақ мемлекеттік аудитор біліктілігін иеленуге үміткер адамдарды сертификаттау жөніндегі ұлттық комиссияға нақты негіздер бойынша, оның ішінде кәсіби әдепті сақтамағаны үшін сертификатты қайтарып алу құқығын береді.

Мүдделер қақтығысын болдырмау мақсатында Есеп комитеті аудиторлық іс-шараны жүргізу басталғанға дейін міндетті «үлестік тізімін» қалыптастыруды енгізді.

Сонымен қатар, басқа да профилактикалық шаралар, оның ішінде Есеп комитетінің сенім телефонын аудит объектісінде міндетті орналастыру, мемлекеттік аудиторларға мемлекеттік аудит барысында және оны аяқтаған соң ұсынылған сыйлықтар мен қызметтерді алуға тыйым салу.

СОТ САЛАСЫНДА

Жоғарғы Соттың нормативтік қаулысымен құқықтық техника ережелері, тілдің анық еместігі мен қолданылатын терминдердің түсініксіздігімен байланысты сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін, сондай-ақ бағалау сипатындағы қолданылатын санаттарды ерікті түсіндіру мүмкіндігін болдырмау мақсатында, судьялардың сот процесі тараптарына сот шешімін түсіндіру практикасы енгізілді.

ТАБИҒИ МОНОПОЛИЯЛАРДЫ РЕТТЕУ САЛАСЫНДА

«Табиғи монополиялар туралы» жаңа Заң қабылданды. Бұл заңда табиғи монополиялар субъектілері қызметінің ашықтығын арттыруды және тарифтік сметалар мен инвестициялық бағдарламалардың орындалуын бақылауды күшейтуді қарастырылған. Жаңа екі Қоғамдық бақылау институты енгізілді: Тарифтік саясат бойынша кеңес және Табиғи монополиялар субъектілерінің қызметтерін тұтынушылардың қоғамдық бірлестігі.

КӘСІПКЕРЛІКТІ ҚОЛДАУ САЛАСЫНДА

Бизнесті мемлекеттік бақылау мен қадағалау жүйесі концептуалды өзгеріп, профилактикалық бақылау институты құрылды. Оның ерекшелігі – әкімшілік өндіріс қозғаусыз құқықбұзушылықтың алдын алу.

Бірін бірі қайталауына және тиімділігінің төмен деңгейіне байланысты 114 бақылау саласын 20-ға кеміту, 544 бақылау функцияларының 108-ін қысқарту арқылы бизнесті бақылау-қадағалау жүктемесін едәуір азайту күтілуде.

Ерекше тәртіп бойынша тексерістерді жүргізу мерзімі 30-дан 15 жұмыс күніне, жоспардан тыс тексеру мерзімі 30-дан 10 жұмыс күніне дейін қысқартылды.

Тексерісті жүргізу мерзімін бірнеше рет ұзарту мүмкіндігі шектетіліп, тек бір рет ұзарту мүмкіндігі қалдырылды.

Дегенмен, Қазақстанда ақылы қызмет спектрін дамыту, мемлекеттік аппараттың бизнеспен өзара әрекеттестігінде клиентті бағыттау мәселелері өзекті болып қалып отыр.

Мемлекеттік органдардың жұмысының тексеруден бизнес пен халыққа көмек көрсетуге бағыт алуының тиімді құралы жария құқықтың заңды тұлғалар институтын енгізу бола алады.

Бұл институт жекелеген функцияларды орындау құқықтары мен міндеттерін, сонымен қатар оларға деген жауапкершілікті арнайы құрылған субъектілерге жүктеуге мүмкіндік береді.

Мұндай жағдай штат саны мен бюджет көлемі шектеулі мемлекеттік органдарды бизнеспен өзара әрекеттестікпен байланысты функциялардан босатуға, олардың реттеуші уәкілеттіктерге жұмылдырылуына, жария құқықтың заңды тұлғаларына өткізілген функцияларды орындау кезінде мемлекет мүдделерін қорғаудағы кәсіпқойлық пен клиентті бағыттау деңгейін жоғары еңбекақы мен олардың ұйымдастырушылық құрылымының икемділігі есебінен

Кәсіпкерлік кодексте егжей-тегжейлі реттелгенге қарамастан, бақылаушы мемлекеттік органдардағы сыбайлас жемқорлық мәселесі әлі де шешілмеген. Ұлттық бюроның деректері бойынша 2016 жылдан бастап кәсіпкерліктің қызметіне заңсыз араласумен байланысты сыбайлас 1000-нан астам жемқорлық қылмыс тіркелген.

Осыған байланысты заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлердің азаматтық-құқықтық жауапкершілігін міндетті сақтандырумен мемлекеттік бақылауды ауыстыру ұсынылады.

Бизнестің заңсыз қызметінен әлеуетті теріс салдарларды мемлекеттік бақылауды алмастыратын сақтандыру компаниялары өтейтін болады.

Ұсынылып отырған балама сыбайлас жемқорлық деңгейін және бизнеске қысым көрсетуді төмендетуге ықпал етіп қана қоймай, сонымен қатар Қазақстанның сақтандыру нарығының дамуына елеулі серпін береді.

МЕМЛЕКЕТТІК САТЫП АЛУЛАР МЕН КВАЗИМЕМЛЕКЕТТІК СЕКТОР САТЫП АЛУЛАРЫ САЛАСЫНДА

Мемлекеттік сатып алуларды жүргізу кезіндегі ашықтық пен бәсекелестікке ынталандыруды арттыру үшін бір көзден сатып алу негіздері қысқартылды, сондай-ақ өалдыңғы конкурс өткізілмеген болып таныылған жағдайда тапсырушының қайта конкурс өткізу міндеті белгіленді.

Сонымен қатар, сатып алулар барысын жеңілдететін бірқатар жаңа тәртіптер енгізілді.

Енді маңызы аз сатып алулар үшін конкурс өткізу талап етілмейді, бір көзден сатып алудың шекті сомасы 100 АЕК-тен 500 АЕК-ке дейін, ал ауыл әкімдіктері үшін 3 000 АЕК-ке дейін ұлғайтылды.

Баға ұсынымдарына (1 000 АЕК-ке дейін) сұраныс тәсілімен сатып алулар жүргізу кезінде сапасы жоғарылау тауарлар сатып алу үшін тауарлардың фирмалық атауларын көрсету құқығы беріледі.

Банк қызметіне шығын жүктемесін төмендету мақсатында өтінімді қамтамасыз етуді «электронды әмиянға» автоматты түрде қайтару жүйесі енгізілді.

Ұсақ сатып алуларды ірі лотқа біріктіруге мүмкіндік беретін нормалар қарастырылған. Бұл сатып алуларды стандарттауға және бизнестің өндірістік қуатын ірі көлемге салуға мүмкіндік береді.

Квазимемлекеттік сектордағы сатып алулардың ашықтығы мен есептілігінің артуы да айтарлықтай жетістік болып табылады. Заңнамамен «Самрұқ-Қазына» ҰӘҚ-ның мемлекеттік сатып алулар саласындағы уәкілетті органмен келісу арқылы квазимемлекеттік сектор субъектілері үшін сатып алулардың бірыңғай қағидаларын бекіту және сатып алуларды толықтай электронды форматқа көшіру нормасы белгіленді.

Енгізілген шаралардың оң нәтижесін көру 2019 жыл барысында күтілуде.

Сонымен бірге, мемлекеттік сатып алулардағы және квазимемлекеттік сектор сатып алуларындағы тәуекелдерді барыынша төмендету мақсатында аталған саланы одан әрі жетілдіре түсу жұмыстарын жүргізу қажет.

Жоспарларға сатып алынатын тауарлар мен қызметтерге көрінеу жоғарылатылған негізсіз бағаларды белгілеу қатерін жоюға, нәтижесінде бастапқы кезеңде бюджет қаражатын жымқырудың алдын алуға мүмкіндік беретін сатып алуларды жоспарлау барысын жетілдіру келешегі бар бағыттардың бірі болып табылады.

ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ САЛАСЫНДА

Тегін медициналық көмек көрсету көлемі аясында және міндетті медициналық сақтандыру жүйесінде дәрі-дәрмек құралдары мен медициналық өнім-дерді сатып алу веб-порталы арқылы электронды сатып алу енгізілді.

Дәрі-дәрмектерді Бірыңғай дистрибьютор арқылы электронды сатып алуға көшу сатып алу процедураларының ашықтығы мен әділдігін арттырып, 26,6 млрд. теңге бюджет қаражатын үнемдеуге мүмкіндік берді.

Дәрі-дәрмек құралдарын жылжытудың этикалық нормалары толықтырылып, рецептуралық дәрі-дәрмектердің жазылып беруі мен қолданылуына бақалау жасауға, дәрі-дәрмектердің таңдалуына, оның ішінде дәлелденген тиімділігіне талдау жасауға мүмкіндік беріп отыр.

Көтерме және бөлшектік бағалардың шектік межесін белгілеу жолымен дәрі-дәрмек құралдарына бағаны реттеу жүйесі енгізілді. Шектік бағалар туралы ақпарат Денсаулық сақтау министрлігінің интернет-ресурсында орналастырылуы тиіс.

Санитарлық қағидаларға тексеріс жүргізілді. Нәтижесінде, 66 қағиданың 29-ы күшін жойды, артық талаптар мен кедергілерді жою арқылы 34 қағида жаңартылды.

Денсаулық сақтау объектілерін тексеру парақтарын оңтайландыру объектілерге дәрі-дәрмек құралдарын дайындау бойынша талаптар санын 83 тар-мақтан 18 тармаққа немесе 4,6 есе, стоматологиялық қызметтер көрсететін объектілерге талаптарды 83 тармақтан 37 тармаққа немесе 2,2 есе, амбулаториялық-емханалық және консультативті-диагностикалық көмек көрсететін объектілерге талаптарды 83 тармақтан 59 тармаққа немесе 1,4 есе, стационарларға талаптарды 83 тармақтан 64 тармаққа немесе 1,3 есе азайтуға мүмкіндік берді.

ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУ ҚЫЗМЕТІНДЕ

Елбасының «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты жолдауында берілген тапсырмаларды орындау мақсатында, «Қылмыстық, қылмыстық-процессуалдық заңнаманы және құқық қорғау және арнайы органдардың қызметін жетілдіру мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Заң қабылданды.

Қабылданған шаралар бағыттарының бірі азаматтардың конституциялық құқықтарын қорғауды нығайту және құқық қорғау қызметін ізгілендіру.

Куәгерлерді қорғау институтына прокурорлық қадағалау және сот бақылауы кеңейтілді. Күдіктіге, айыпталушыға қатысты бұлтартпау шарасын таңдау кезінде жеңілірек бұлтартпау шарасын қолдануды міндетті түрде қарастыру көзделген. Айыппұл төлеу мерзімі 6 айдан 3 жылға ұзартылды, сондай-ақ 1 айдан 1 жылға кейінге шегеру мүмкіндігі көзделген. Аса ауыр қылмыстар бойынша кепіл қою енгізілуде. Онша ауыр емес және ауырлығы орташа сыбайлас жемқорлық қыл-мыстар бойынша ескіру мерзімі – үздіксіз есептеудегі 10 жыл және үзілістер болған жағдайда 15 жыл болып белгіленді. Алаяқтық, иемдену және талантаражға салу сыбайлас жемқорлық құрамдарына жаза ретінде еселік айыппұлдар енгізілді.

Парақорлық үшін еселік айыппұлдың төменгі және жоғарғы шектері белгіленді. Сыбайлас жемқорлық лауазымдық құрамдарға санкциялар

төмендетілді. Жазалау жүйесі мен қатаң жазаны жұмсағырақ жазамен алмастыру тәртібі қайта қаралды.

Құқық қорғау қызметін ізгілендірумен қатар, қабылданған шаралар заңның үстемдігі қағидасының одан әрі нығая түсуіне ықпал етеді деп күтілуде.

Жалпы алғанда, 2018 жылы мемлекеттік органдар қолданыстағы заңнаманы жетілдіру бойынша айтарлықтай жұмыс атқарды. Бұл бағыттағы келесі міндет – қабылданған құқықтық актілердің қолдану тәжірибесіне, алға қойған мақсаттар мен міндеттерге қол жеткізу жағдайына, шаралардың әлеуметтік-экономикалық тиімділігіне талдау жүргізу болмақ.

3.3. САЛАЛЫҚ ТҰРҒЫДАН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІН АНЫҚТАУ ЖӘНЕ ЖОЮ

2018 жылы сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне жүргізілген талдаулардың сандық-сапалық құрамдас бөлігінің күшеюінің оң үрдісі байқалады.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін ішкі талдау 12 орталық мемлекеттік органдарда (2016 жылы - 5, 2017 жылы - 11) және 16 жергілікті атқарушы органдарда (2016 жылы - 16, 2017 жылы - 10), 95 мемлекеттік мекемелер мен кәсіпорындарда (2016 жылы - 187, 2017 жылы - 80) және 2 квазимемлекеттік сектор субъектінде (2016 жылы - 1, 2017 жылы - 3) жүргізілді.

Жүргізілген ішкі талдаулардың нәтижелері бойынша сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша 1090 ұсыныс әзірленді, оның ішінде 648 (59%) орындалды.

Өңірлік деңгейде сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін сыртқы талдаумен 232 аумақтық бөлімшелердің, орталық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдардың ведомстволық бағынысты ұйымдарының қызметі қамтылған..

Талдау нәтижелері бойынша сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша 1824 ұсыныс енгізілді, оның ішінде 1472 (80,7%) орындалды.

Агенттік Гуманитарлық зерттеулер және жобалар институтының сарапшыларымен, Арнайы мониторингтік топ мүшелерімен және сараптамалық қоғамдастықпен бірлесіп Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің, Республикалық бюджеттің атқарылуын бақылау жөніндегі есеп комитетінің, Инвестициялар және даму министрлігінің Геология және жер қойнауын пайдалану Комитетінің, Әділет министрлігінің, Білім және ғылым министрлігінің Ғылым комитетінің қызметінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне талдау жүргізді.

Жүргізілген талдаулардың қорытындысы бойынша мемлекеттік органдардың басым көпшілігіне тән жүйелі проблемалар және салалық сыбайлас жемқорлық тәуекелдері анықталды.

КӨПТЕГЕН МЕМЛЕКЕТТІК ОРГАНДАР ҮШІН ТӘН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ

- Бір көзден сатып алудың жоғары үлесі;
- «Жасырын» мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің болуы;
- Мүдделер қақтығысы;
- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы жоспарлаудың сапасының төмендігі;
- Тәртіптік жазаларды мерзімінен бұрын алып тастау;
- Қызметтің жариялылығы мен ашықтығын тиісінше қамтамасыз етпеу;
- Дискрециялық өкілеттіктер;
- Құқықтық коллизиялар мен ағаттықтар;

САЛАЛЫҚ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ

ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ЖЕР ҚОЙНАУЫН ПАЙДАЛАНУ САЛАСЫНДА

Геология және жер қойнауын пайдалану саласында дискрециялық өкілеттіктерге немесе мүдделер қақтығысына әкелетін құқықтық актілердің жетілдірілмеуі басты проблема болып табылады.

Атап айтқанда, жер қойнауын пайдалануға арналған лицензияның қолданылу мерзімі аяқталған кезде жер қойнауын пайдаланушының жеке геологиялық ақпаратын беру және ашу рәсімдеріне бақылаудың құқықтық тетіктері көзделмеген, сондай-ақ оны беру және ашу жөніндегі талаптарды орындамағаны үшін жауапкершілік жоқ.

Геологиялық ақпараттың құны болған жағдайда, осындай құқықтық кемшіліктер лауазымды тұлғалар тарапынан да, жер қойнауын пайдаланушылар тарапынан да теріс пайдалану үшін жағдай жасайды.

Сондай-ақ пайдалы қазбалар қорлары жөніндегі комиссияның жұмысына тәуелсіз сарапшыларды тарту рәсімінде тиісті регламенттеу жоқ.

Тәжірибеде сарапшылар (геологтар, гидрогеологтар, геофизиктер) жер қойнауын пайдалану саласындағы ұйымдардың қызметкерлері болып табылады, олардың өтінімдерін осы комиссия қарайды, бұл шешім қабылдау кезінде субъективті тәсілге әкелуі мүмкін.

САЛЫҚТЫҚ ЖӘНЕ КЕДЕНДІК ӘКІМШІЛЕНДІРУ САЛАСЫНДА

Құқықтық реттеудің жеткіліксіздігі, іс жүзінде салықтық және кедендік бақылаудың барлық нысандарында дискрециялық өкілеттіктер жасайды.

Салық тексерулерін жүргізу үшін салық төлеушілерді іріктеу кезінде қолданылатын екі өлшем белгіленді, олар тиісті саладағы салық төлеушілердің жартысын тәуекел аймағына автоматты түрде жібереді:

- салық төлеушінің салық жүктемесінің төмен коэффициенті;
- жалған кәсіпорындармен, әрекетсіз салық төлеушілермен және соттармен тіркелуі жарамсыз деп танылған салық төлеушілермен операцияларды, сондай-ақ сот іс жүзінде жұмыстарды орындаусыз, қызметтерді көрсетусіз, тауарларды тиіп-жөнелтусіз жүзеге асырылған деп таныған мәмілелерді жүзеге асыру.

2017 жылы Мемлекеттік кірістер комитетінің Тәуекел-менеджмент басқармасы 2784 салық төлеушіні жоғары тәуекел санатына жатқызды. Одан әрі Аудит басқармасы бұл санды 608 салық төлеушіге дейін қысқартып, 2017 жылға арналған тексеру кестесіне енгізілді.

Бұл ретте тәуекел дәрежесі жоғары субъектілер санын қысқарту рәсімінде құқықтық реттеу жоқ. Осылайша, жеке мүдделілігіне қарай тексеру жоспарына субъектілерді енгізу немесе енгізбеу сыбайлас жемқорлық тәуекелі туындайды.

Сондай-ақ, салықтық бақылауды жүргізудің мерзімдері мен уақытын белгілеу бойынша нақты критерийлердің жоқтығы байқалады, бұл жекелеген салық төлеушілерге қатысты заңсыз артықшылық тудырады.

Мысалы, Салық кодексіне сәйкес салықтық тексеру жүргізу кезінде хронометраждық зерттеу 30 жұмыс күнінен аспайды. Салық төлеушінің салық міндеттемесінің мөлшерін айқындау едәуір дәрежеде хронометраждық зерттеу мерзімі мен уақытына байланысты болады, ол тексерілетін тұлға қызметінің ерекшелік-терін ескере отырып, жұмыстан тыс уақытта - түнгі уақытта, демалыс, мереке күндері өткізілуі мүмкін. Бұл тексеруші тұлғаға салық төлеушінің табысы

немесе төмен болатын кезеңді таңдап, есептелген салық мөлшеріне әсер етуге мүмкіндік береді.

Осыған ұқсас жағдай Кедендік бақылау нысандарын реттеуде байқалады. Қолданыстағы заңнамада үй-жайлар мен аумақтарды кедендік тексеруді жүргізу үшін объектіні таңдау өлшемдері мен негіздері көзделмеген, оны жүргізу тәртібі бекітілмеген.

Көрсетілген мән-жайлар, сондай-ақ оларды жүргізудің мерзімділігі бойынша шектеулердің болмауы объектілердің бір бөлігі бірнеше рет тексеруге ұшырайды, ал басқаларына қатысты олар мүлдем жүргізілмейтін жағдайда үй-жайлар мен аумақтарды кедендік тексеруді жүргізу кезінде субъективті тәсіл үшін жағдай жасайды.

ҒЫЛЫМИ ЖОБАЛАРДЫ ҚАРЖЫЛАНДЫРУ САЛАСЫНДА

Ғылыми жобаларды қаржыландыру саласында 2 негізгі мәселе анықталды.

Бірінші, ұлттық ғылыми кеңестердің құрамдарын қалыптастыру кезінде заңнама талаптарын бұзу.

Олардың негізгі функциясы республикалық бюджет есебінен гранттық және бағдарламалық-нысаналы қаржыландыру туралы шешім қабылдау болып табылады.

Ұлттық ғылыми кеңестер туралы Ережеге сәйкес олардың құрамына ғылыми және/немесе ғылыми-техникалық қызметтің аккредиттелген субъектілерінің басшылары мен олардың орынбасарлары, сондай-ақ бір ұйымның бір қызметкерден артық енгізілмеуі тиіс екеніне қарамастан, бұл талаптар бұзылған.

Бұл мүдделер қақтығысына әкеледі, бұл кеңестер қабылдаған шешімдермен расталады.

Мысалы, «Ақпараттық, телекоммуникациялық және ғарыштық технологиялар, жаратылыстану ғылымдары саласындағы ғылыми зерттеулер» бағыты бойынша кеңес төрағасы бір мезгілде Ақпараттық және есептеу технологиялары институтының бірінші басшысы болып табылады.

Осы институттың жобалары 1,384 млрд.теңге көлемінде немесе осы бағытқа бөлінген барлық қаржыландырудың 24% - ы қаржыландырылды.

«Өмір туралы ғылым» бағыты бойынша кеңестің құрамына Ұлттық биотехнология орталығының екі қызметкері кіреді. Аталған ғылыми мекемеге 447 млн.теңге сомасына 16 жоба мақұлданды.

Екінші, қаржыландыру жобаларын қарау рәсімдерінің жетілдірілмеуі

Ғылыми жобаларды қаржыландыруға өтінімдер қарастырудың екі кезеңінен өтеді: мемлекеттік ғылыми-техникалық сараптама өткізу және Ұлттық ғылыми кеңестердің отырысы.

Кеңес шешімдерін талдау сараптама баллдары ескерілмейтінін көрсетеді. Жоғары баллдары бар жобалардың көпшілігі мақұлданбаған, ал сараптамалық бағалаудың төмен баллдары бар жобалар қаржыландыруға ие болды.

Бірқатар жағдайларда мүдделер қақтығысы байқалады.

«Табиғи ресурстарды, оның ішінде су ресурстарын ұтымды пайдалану, геология, қайта өңдеу, жаңа материалдар мен технологиялар, қауіпсіз бұйымдар мен конструкциялар» бағыты бойынша 1043 өтінімнен ең жоғары балл – 34, ең төменгі балл – 6.

25 баллдан астам жобаларды қаржыландырудан бас тартқан 28 237 002 теңге сомасындағы қаржыландыру «Қар массасын кәдеге жарату және су ресурстарын толықтыру үшін кешен әзірлеу» жобасы 17 баллмен мақұлданды. Аталған

толықтыру үшін кешен әзірлеу» жобасы 17 баллмен мақұлданды. Аталған жобаны Қазақстан Ұлттық жаратылыстану ғылымдары академиясы ұсынды. Аталған бағыт бойынша кеңестің төрағасы жоғарыда аталған академияның бас ғылыми хатшысы болып табылады.

Сондай-ақ, қаржыландыруды мақұлдау кезінде артықшылық көрсетуге, кеңестердің жасырын дауыс беру рәсімі де ықпал етеді. Дауыс беру қорытындылары бойынша жобаны ұсынған тұлғаларға түсініктемелер берілмейді, осыған байланысты олардың жобалары мақұлданбаған.

АТҚАРУШЫЛЫҚ ІС ЖҮРГІЗУ САЛАСЫНДА

Сот актілерін орындау кезінде бір сот орындаушысында іс жүргізудегі құжаттардың шамадан тыс саны, сондай-ақ «тиімді» атқарушылық құжаттарды алуға ұмтылу жүйелі проблема болып табылады.

Бұл жеке сот орындаушыларының сыйақы мөлшерін өндіріп алынған соманың немесе өндіріп алынған мүлік құнының 3-тен 25% - ға дейінгі шегінде белгіленуіне байланысты.

Субъективті фактор әсерін және атқарушылық құжаттардың біркелкі бөлінбеуін болдырмауға бағытталған атқарушылық іс жүргізу органдарының автоматтандырылған интеграциялық жүйесі түзету мүмкіндігіне жол береді.

Іс жүзінде «тиімді» атқару құжаттарына қол жеткізу жеке сот орындаушыларының өңірлік палаталарының басшылығымен не сот органдарында байланыстар, танысу есебінен алынуы мүмкін. Мысалы, Астана қаласы бойынша Әділет департаментінде қағаз тасығыштарда жіберілетін барынша «тиімді» материалдар жеке сот орындаушыларының шектеулі тобы арасында ғана бөлінді.

ЗИЯТКЕРЛІК МЕНШІК САЛАСЫНДА

Уәкілетті органның тиісінше бақыламауы және заңнама ағаттықтары зияткерлік меншік және авторлық құқықтарды қорғау саласында сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің болуына ықпал етеді.

Республика бойынша мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын 9 ұйым аккредиттелді, оларға қатысты 3 жылдан астам уақыт бойы тексерулер жүргізілмеген.

Бұдан басқа, құқық иелеріне төлемдердің дұрыстығын тексеруге мүмкіндік беретін авторлар мен туындылар туралы деректер базасы жүргізілмейді.

Қолданыстағы зияткерлік меншік және авторлық құқықтарды қорғау мәселелері бойынша заңнамада сыйақыларды жинау, бөлу және төлеу жүйесі, сыйақыларды төлеуді растайтын құжаттар тізбесін нақтылау және авторларды іздеу жөніндегі шаралар бөлігінде олқылықтар бар. Бұл мүліктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйымдарды тексеру кезінде уәкілетті органға дискрециялық өкілеттіктер жасайды.

Мысалы, жиналатын сыйақыға байланысты мәселелерді егжей-тегжейлі реттеудің болмауы тексерушілер тарапынан да, ұйымдар тарапынан да ықтимал теріс пайдалану тәуекелдерін тудырады.

Авторлық сыйақыларды жинау, бөлу және төлеу рәсімдерін реттейтін заңнамалық актілердегі кемшіліктер, аталған ұйымдардың миллиардық пайдасы-мен қоса және уәкілетті органның тарапынан бақылаудың болмауы ықтимал сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін құрады.

Бірқатар ұйымдарда қайырымдылық қорлары құрылған. Мысалы, «Зияткерлік меншік құқықтарын басқару жөніндегі қазақстандық қоғам» ұйымында «Өнерді қолдау қоры» қайырымдылық қоры құрылған, оған 2016-2017 жылдары 77 млн. теңге аударылған. Сонымен қатар, уәкілетті орган аталған сұрақ бойынша мониторинг және бақылау жүргізбейді.

Сондай-ақ, тәркіленген контрафактілік тауарларды тіркеу, сақтау және жоюға қойылған талаптар орындалмайды.

Талдау барысында бірқатар жағдайларда тәркіленген контрафактілік тауарлар сақтауға жарамсыз орындарда: қызметкерлердің жұмыс бөлмелерінде, жертөле, ведомстволық гаражда сақталатыны анықталды. Ведомстволық бақылаудың болмауымен қоса бұл жағдай әділет органдары қызметкерлерінің құқыққа қайшы іс-әрекет жасауына әкеліп соқтырады.

Тәркіленген алкоголь өнімдерін жою туралы актілерді бұрмалау, тауар таңбалары туралы заңнамаларды бұзу бойынша шаралар қабылдамағаны үшін тәркіленген контрафактілік тауарлар түрінде пара алғаны үшін әділет органдарының қызметкерлерін қылмыстық жауаптылыққа тарту фактілері бар.

Жоғарыда аталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдау нәтижелерінде сыбайлас жемқорлықтың себептері мен жағдайларын барынша азайту туралы 201 ұсыныс енгізілді, олардың 65-і немесе 32% орындалды.

Аталған ұсыныстар 4 заңды (3 қабылданды), 30 заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілерді (20 қабылданды) әзірлеу кезінде ескерілді.

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне сыртқы талдау жүргізу тәжірибесі келесі проблемалық аспектілерді көрсетті.

Бірінші, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау қорытындысы бойынша іс жүзінде әрбір мемлекеттік органда сыбайлас жемқорлыққа жағдай туғызатын нормативтік құқықтық актілердің ережелері анықталады. Мұндай сыбайлас жемқорлық нормалары сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізілген жағдайда нормативтік құқықтық актілердің жобаларын әзірлеу кезеңінде де жойылуы мүмкін.

Осы проблеманы шешу құқықтық актілерді сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптау институтын қалпына келтіру нәтижесінде мүмкін.

Екінші, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау қорытындылары бойынша енгізілген ұсынымдарды орындау мониторингісі көптеген мемлекеттік органдардың жүйелі проблемаларды жою жөнінде шаралар қабылдауға бағыттал-мағанын көрсетеді. Ұсынымдардың көпшілігі іс жүзінде формальды түрде, толығымен емес орындалады немесе орындалмаған болып қалады.

Қалыптасқан жағдайдың негізгі себептері ұсынымдардың міндетті сипаты және мемлекеттік органдар мен мекемелер басшыларының сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жоюға мүдделілігінің төмендігі болып табылады. Үлкен өкілеттіктер берілген бола отырып, олар тағайындайтын бағынышты қызмет-керлерінің жүйелі сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарын жасағаны үшін дербес жауапты болмайды.

Осыған байланысты, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау қорытындылары бойынша ұсынымдарды орындауға міндетті белгілеу және мемлекеттік органдар мен ұйымдар басшыларының сыбайлас жемқорлықтың себептері мен жағдайларын жою жөнінде шаралар қолданбағаны үшін жауапкершілігін күшейту қажеттігі туындайды.

3.4. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛДАҒЫ ЖОБАЛЫҚ БАСҚАРУ ЖӘНЕ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

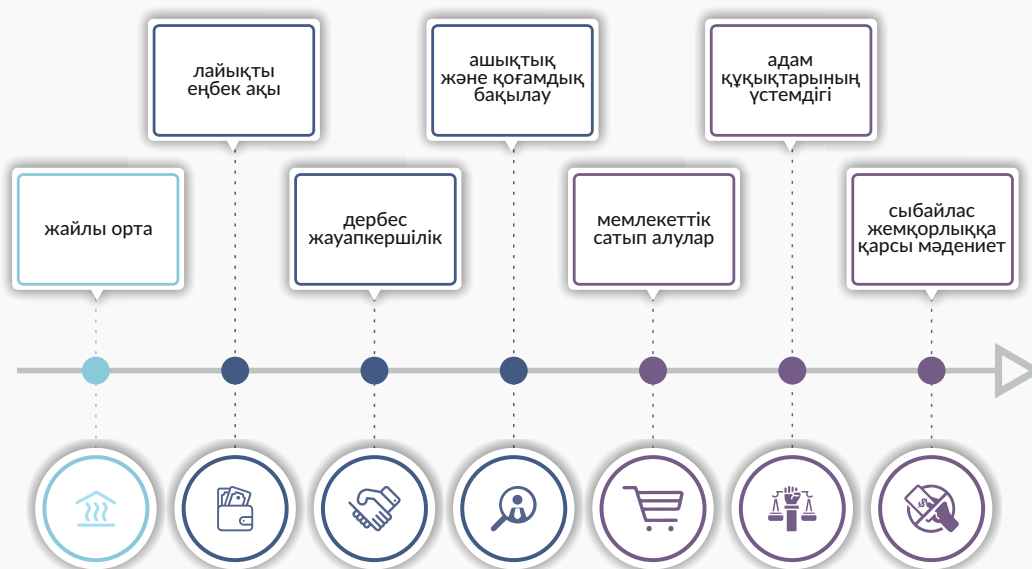
ЖОБАЛЫҚ КЕҢСЕЛЕР

2018 жылдың ақпаны «Астана – адалдық алаңы» құрылды, онда Агенттіктің, Астана әкімдігінің және азаматтық қоғамның тиімді өзара іс-қимылы арқылы халық үшін сезімтал салалардағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою бойынша практикалық шаралар іске асырылды.

Мысалы, жобамен жұмыспен қамту, еңбек және әлеуметтік қорғаудың ақпараттық базасын жетілдіру бойынша жұмыс жүргізілді. Бұл ел бойынша 2,5 миллионнан астам қызмет алушылар үшін әлеуметтік қорғау саласындағы мем-лекеттік қызметтердің барлық түрлерін жедел және сапалы көрсетуге ықпал етті.

«АСТАНА – АДАЛДЫҚ АЛАҢЫ» ПИЛОТТЫҚ ЖОБАСЫ МҚІЖСЖҚІҚА, АСТАНА ҚАЛАСЫНЫҢ ӘКІМДІГІ

ЖОБАНЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ:

Мемлекет Басшысының 2018 жылғы 5 қазандағы «Қазақстандықтардың әл-ауқатының өсуі: Табыс пен тұрмыс сапасын арттыру» атты Қазақстан халқына Жолдауын іске асыру мақсатында қол жеткізілген оң нәтижелерді ескере отырып, бұл жоба еліміздің барлық өңірлерінде енгізілді.

Салалық бөліністе сыбайлас жемқорлыққа қарсы шараларды кешенді енгізудің бірегей тәжірибесі «Protecting business and investments» («Бизнес пен инвестицияларды қорғау»), «Саналы ұрпақ» и «Адал жол» жобаларын іске асыру шеңберінде әзірленген.

Бизнес пен инвесторлардың мемлекеттік билік институттарына сенімін арттыру, сондай-ақ олардың заңды құқықтары мен мүдделерін қорғау мақсатында «Protecting Business and Investments» жобалық кеңсесі жұмыс істейді.

Оның негізгі міндеті - ел экономикасына инвестициялау процесін оңайлату және одан бюрократиялық көріністер мен сыбайлас жемқорлық шығыстарын алып тастау.

Жоба Мемлекет басшысының бизнесті қорғау жөніндегі, оның ішінде шетелдік инвесторлар кеңесінің 31-ші отырысында айтылған тапсырмаларын орындауға бағытталған және Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі, Сыртқы істер және инвестициялар және даму министрліктері арасындағы ынтымақтастық туралы меморандум шеңберінде жүзеге асырылады.

Жобаны іске асыру тетігі инвестордың сыбайлас жемқорлыққа қарсы келісімге қосылуына негізделген. Агенттік келісім тарабы ретінде инвестордың барлық бизнес-процестеріне ілесе отырып, оны теріс пиғылды шенеуніктер тарапынан кез келген бюрократиялық және сыбайлас жемқорлық қол сұғушылықтардан қорғап, заңнама шеңберінде туындайтын проблемалық мәселелерді шеше отырып, сүйемелдейді.

Инвесторға қойылатын жалғыз талап - бұл адал, парасатты бизнесті жүргізу. Өз ісін кез келген қысымнан қорғау құралдары бойынша тегін экспресс-оқудан өту мүмкіндігі бар.

Бүгінгі күні кеңсе жалпы сомасы 10,7 триллион теңгеден асатын отандық және шетелдік инвесторлардың 279 жобасы бойынша сыбайлас жемқорлыққа қарсы сүйемелдеу жүргізуде, 354 кәсіпкерге көмек көрсетті.

Ілеспе инвестициялық жобалардың шамамен 32%-ы Нидерланды, Швейцария, Ұлыбритания, Жапония, Франция, Ресей, Түркия, Германия, ҚХР, БАӘ, Корея, Польша, Малайзия және т. б. елдерінің қатысуымен іске асырылуда.

Инвестициялық жобаларды сыбайлас жемқорлыққа қарсы сүйемелдеуді бүкіл ел бойынша құрылған Фронт-кеңселер тікелей жүзеге асырады.

Егер бұрын инвестор мемлекеттік органға жүгінгенде, жиі талассыз, құқықтық қайшылықтарға тап болса және ұлттық заңнаманың ерекшеліктерін білмеу салдарынан өз құқықтары мен заңды мүдделерін қорғай алмаса, қазір өңірлерде жоба қызметкерлерінің консультациялық және ұйымдастырушылық қолдауының арқасында инвестициялық, кәсіпкерлік қызметке байланысты барлық мәселелер инвестордың пайдасына барынша тез шешіледі.

Шын мәнінде, Агенттік мемлекеттік органдардың инвесторлар үшін ел басшылығы деңгейінде мәлімделетін барлық қолайлы жағдайларды сақтауының өзіндік кепілі ретінде әрекет етеді.

Осылайша, «Бизнес пен инвестицияларды қорғау» жобасы мемлекеттік қызметшілердің жұмысында сервистік тәсілді енгізуге, инвестициялық жобаның барлық өмірлік циклі ішінде әкімшілік қысым мен сыбайлас жемқорлық шығындарын болдырмауға бағытталған.

Мысал ретінде "Оңтүстік" арнайы экономикалық аймағында кілемдер мен кілем бұйымдарын шығарумен айналысатын "Бал Текстиль" компаниясына сыбайлас жемқорлыққа қарсы қолдау көрсету нәтижелерін келтіруге болады.

Шымкент қаласының жобалау офисі компанияның заңды құқықтары мен мүдделерін қалпына келтірді, сондай-ақ, мемлекеттік кірістер органдарымен 50 млн.теңге. сомасындғы заңсыз айппұл салудың алдын алды.

Шетелде шикізат сатып алу барысында компания айыппұл салуға жол берген техникалық қателер салдарынан тауарға декларациясына түзетулер енгізу проблемасына тап болды.

Бұл мәселе жедел қаралып, өңірдің мемлекеттік кірістер органдарының қызметкерлерімен түсіндіру жұмыстары жүргізілді.

Нәтижесінде компания "Қазақстан Республикасындағы кедендік реттеу

туралы" кодекстің 417-бабының 7-тармағына сәйкес декларацияны түзету құқығын берді.

Тағы бір мысал, екі күн ішінде "Green Capital Kazakhstan" ЖШС – голланд инвесторының жылыжай кешенін салуға мемлекеттік сараптама алу мәселесі шешілген кезде, жағдай екі ай ішінде проблемалы болып қалды. Кешен еуропалық технологиялар бойынша салынып жатыр, жұмыс жобасы еуростандарттарға сәйкес орындалды, бұл ресми түрде Ұлттық экономика министрлігінің талаптарына сәйкес келмеді.

Мұндай мысалдар аз емес.

2018 жылдың қыркүйегінде теміржол тасымалы саласындағы жүйелі проблемаларды жоюға және халыққа теміржол көлігінде көрсетілетін қызметтерге қол жеткізуге бағытталған «Адал жол» жобалық кеңсесі құрылды.

Жобалық кеңсе жолаушыларды тасымалдау кезінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне талдау жүргізді, жолаушылар темір жол көлігінде рейдтік іс-шаралар жүргізді.

Нәтижесінде халыққа билет сатуды жүзеге асыратын жеке кассалардың жауапкершілігі мен міндеттемелерін күшейту бойынша адам факторын болдырмайтын және ұсынылатын қызметтердің неғұрлым кеңейтілген диапазоны бар қазіргі заманғы бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеу бойынша ұсыныстар берілді.

2018 жылы үш жылдық «Саналы Ұрпақ» жобасы сыбайлас жемқорлыққа қарсы маңызды бастамаға айналды.

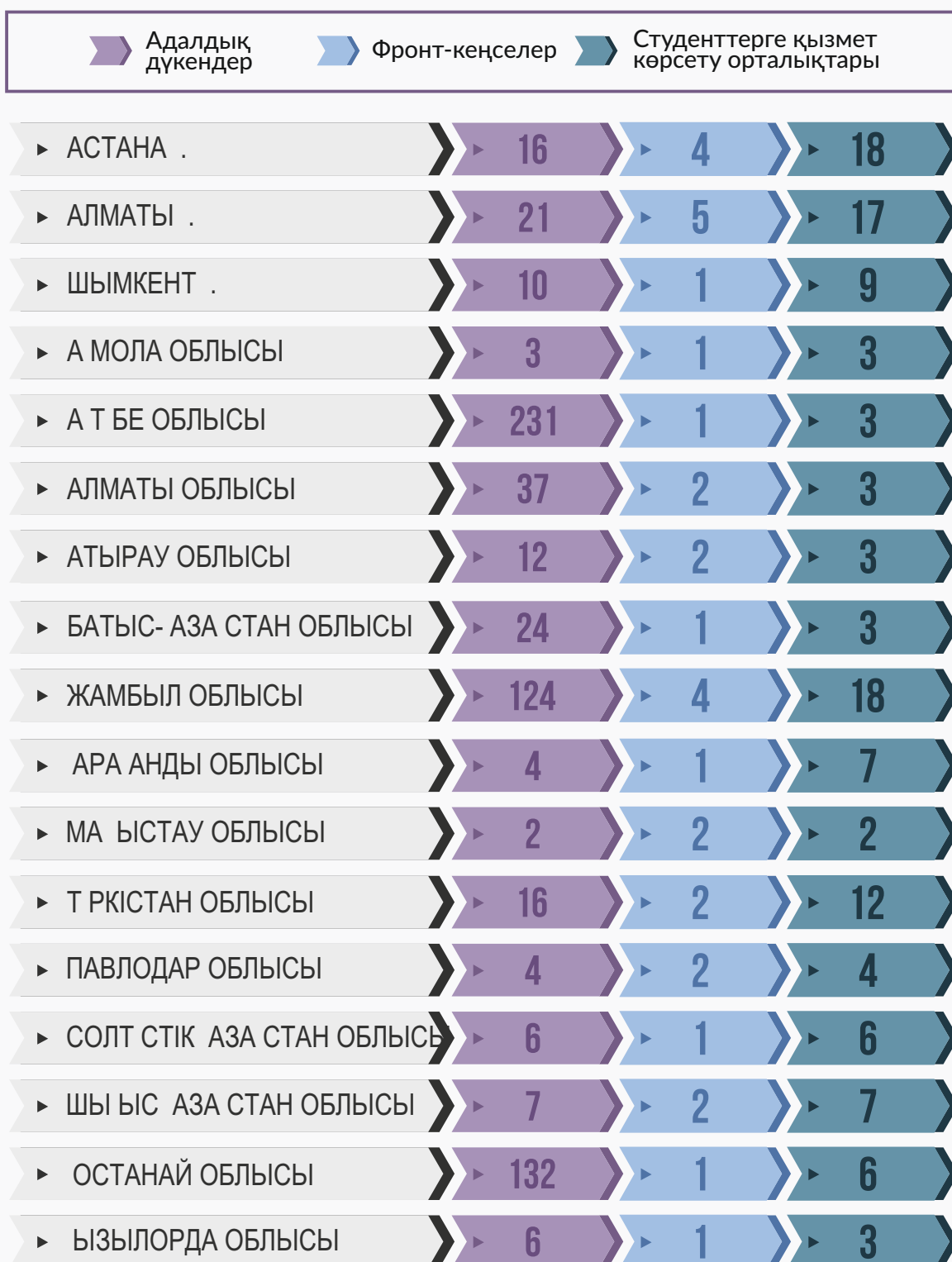
Іске асырудың бірінші жылының ең маңызды нәтижелерінің ішінде «Саналы Ұрпақ» 37 фронт-офисін ашуды, білім беру саласындағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің картасын және жоғары оқу орындары мен білім және ғылым министрлігі үшін ЭЫДҰ сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі Стамбул іс-қимыл жоспары мониторингісінің 4-ші раундының есебін ескере отырып, қалыптасқан оларды іске асырудың нақты алгоритмі бар нақты ұсынымдарды әзірлеуді атап өткен жөн.

Жобаның тиімді инновациясы скандинавиялық елдердің тәжірибесі бойынша «адалдық дүкендерінің» ашылуы болды. Мұндай дүкендерде сатушылар мен қызмет көрсетуші қызметкерлер жоқ. Барлық бағалар прайс-парақта көрсетілген, сатып алушы тауарды таңдап, кассаны ашып, қажетті соманы қойып, қалған ақшасын алуына және кетуге болады.

Жобаның мақсаты жастардың бойында жоғары моральдық қасиеттерді, соның ішінде ішкі адалдықты қалыптастыру болып табылады. Бұл факторлар адам бойында «сыбайлас жемқорлыққа қарсы иммунитетті» қалыптастыруға тікелей әсер ететіні ғылыми дәлелденген.

Бүкіл Қазақстан бойынша елдің жоғары оқу орындары мен мектептерінде кеңсе тауарларынан кітапқа дейін, азық-түлік және төсек-орын жабдықтарының түрлі ассортименті бар 443 дүкен ашылды.

«САНАЛЫ ҰРПАҚ» ПРОЕКТИ

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Басқарушылық шешімдердің ашықтығын және азаматтардың ақпаратқа қол жеткізуін арттыра отырып, ақпараттық технологиялар мен цифрландыру арқылы сыбайлас жемқорлықтың алдын алу бойынша пәрменді қадамдар жүзеге асырылды.

Мұндай жұмыстың жарқын мысалы «Цифрлық агент» мобильдік қосымшасын, Қоғамдық бақылаудың интерактивті картасын енгізу болып табылады.

Бюджетті жүйелеу және визуализациялау, мемлекеттік қызметтер көрсету, жолдар мен басқа да әлеуметтік объектілер құрылысының ашықтығы, «тұрмыстық сыбайлас жемқорлық» жағдайында қалған адамдарды онлайн-кеңеспен қамтамасыз ету бюджет қаражаты шығыстарының тиімділігін, қызмет көрсетудің, жұмыс жүргізудің сапасы мен мерзімін бақылауды барынша жеңілдетуге, сондай-ақ «тұрмыстық сыбайлас жемқорлық» жағдайында іс-қимылдың нақты алгоритмін алуға мүмкіндік берді.

Жеткізушілер, бөлінетін сомалар, құрылыс мерзімдері, кепілдік міндеттемелер және азаматтарды қызықтыратын басқа да параметрлер бойынша мәліметтер қолжетімді болды, бұл азаматтардың мемлекетпен қарым-қатынас құралдарын барынша жеңілдетуге мүмкіндік берді.

Мемлекеттік органдармен қабылданатын шешімдердің ашықтығы мен сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін төмендету мақсатында, «Цифрлық Қазақстан» Мемлекеттік бағдарламасын орындау аясында халыққа құқық қорғау қызметтерді көрсету бойынша 5 жоба енгізілуде: әкімшілік құқықбұзушылықтың бірыңғай реестры, тексеру субъектілері мен объектілерінің бірыңғай реестры, Аналитикалық орталық, «Е-іс», «Е-жүгінім». Олар қылмыстық және әкімшілік процесстерді, бизнес субъектілерін тексеру және азаматтардың өтініштерін қарауды автоматтандырады.

Қылмыстық іс процессін цифрландыру қылмыстық істі тергеу кезінде прокурорлық қадағалау мен ведомстволық бақылауды онлайн-режимде тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік береді, сондай-ақ процесске қатысушылардың ақпаратқа қол жетімділігін арттырады.

Әкімшілік іс жүргізудің электронды форматы құзыретті органдардың заңсыз шешім қабылдауын болдырмайды, сондай-ақ олардың жіберетін қателіктері мен сол қателіктерден туындайтын шағымдарды азайтады.

«Е-жүгінім» жүйесі мемлекеттік органдармен азаматтардың жүгінімдерін қарауға бақылау жүргізуді және олардың қызметін сапалы бағалауға мүмкіндік береді.

Аналитикалық орталық прокурорға процессуалдық шешім қабылдау кезінде көмек көрсететін 8 ақпараттық жүйеден тұрады. Қазіргі уақытта аталған платформада мемлекеттік органдардың қылмыстың жай-күйі, жүгінімдермен қызмет, әкімшілік іс жүргізу, сотқа дейінгі тергеу бойынша деректік қорлар біріктірілген.

3.5. МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕГІ ӘДЕПТІ БАҚЫЛАУ

Әдеп кодексінің талаптарын сақтау сыбайлас жемқорлықтың алдын алуда маңызды рөл атқарады, мемлекеттік қызметте болудың басты шарттарының бірі болып табылады.

Аталған жұмысқа Әдеп жөніндегі кеңес елеулі үлес қосуда.

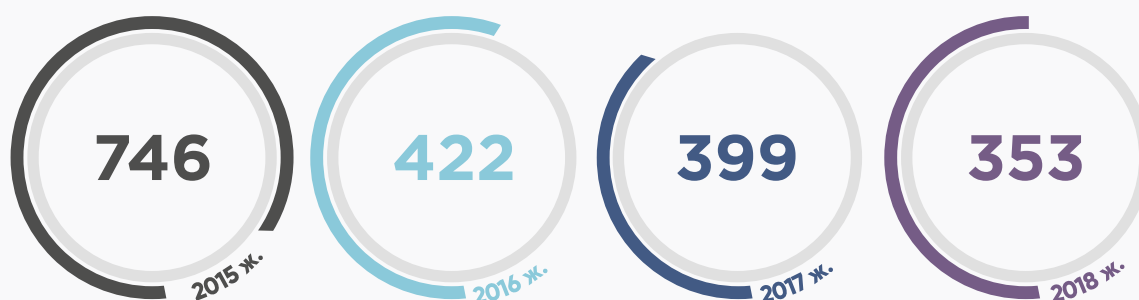
Бұрын жұмыс жасаған тәртіптік кеңестен айырмашылығы профилактикалық жұмыстарға басымдылық берілген, мемлекеттік қызметкерлердің құқықтары мен мүдделерін қорғауға және ұжымда қолайлы моральдық-психологиялық климатты қалыптастыруға бағытталған.

Сондықтан тәртіптік істерді қараумен қатар сыбайлас жемқорлық

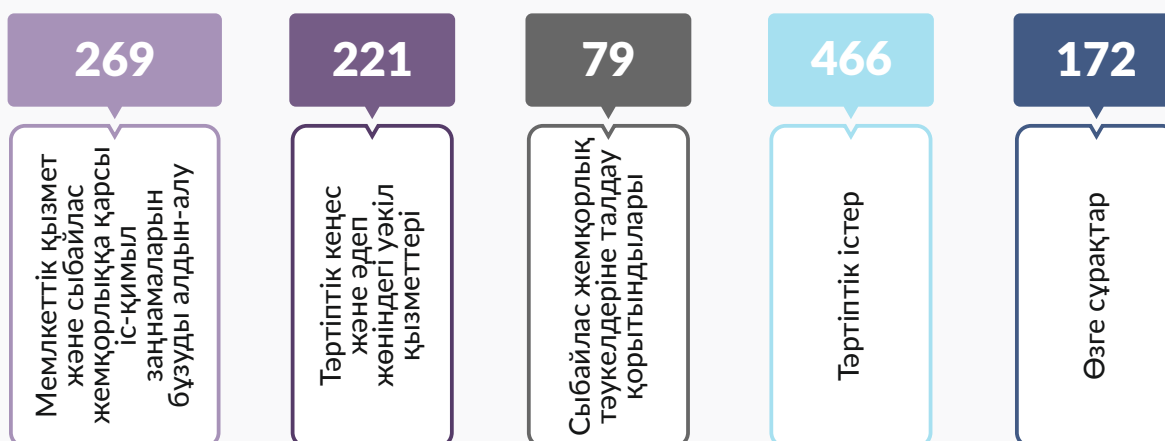
тәуекелдеріне талдау, әдеп жөніндегі уәкілдің қызметі, тәртіптік комиссияның жұмысы, сондай-ақ заңнамалардың талаптары сақталудағы профилактикалық жұмыстар бойынша сұрақтар қарастырылады.

2018 жылы Кеңестермен 160 отырыс өткізіліп, қарастырылған 1207 сұрақтың тек қана 446 немесе 38% тәртіптік істерді құрайды.

ӘДЕП ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАР МЕН МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕ КІР КЕЛТІРЕТІН ТЕРІС ҚЫЛЫҚТАР

2018 ЖЫЛЫ ӘДЕП ЖӨНІНДЕГІ КЕҢЕСТЕРДЕ ҚАРАЛҒАН СҰРАҚТАР

Әдеп жөніндегі кеңестермен мемлекеттік органдарға сыбайлас жемқорлықтың алдын алу мен жүйелерді жетілдіруге бағытталған 2583 ұсыныстар мен ұсынымдар енгізілді, олардың 2568 немесе 99,4% орындалды.

Мемлекеттік қызметкерлердің әдептілігін арттыру бойынша кешенді жоспарды жүзеге асыруға сәйкес Әдеп жөніндегі кеңестердің мүшелері мемлекеттік қызметшілерді еңбектік және әлеуметтік қорғау бойынша іс-шаралар жүргізді.

10 мыңнан аса лауазымдық нұсқаулықтарға қосымша жүктемеге әкелетін лауазымдарға сәйкес емес функцияларды анықтауға талдау жасалды. Нәтижесінде 3 мыңнан астам нұсқаулықтар қайта бекітілді.

Барлық аймақтарда мемлекеттік қызметшілердің еңбек және басқада құқықтарын сақталмауы бойынша 1000 аса фактілер анықталды. Нәтижесінде 400 аса қызметшілердің құқытары қорғалды.

Мысалы, Қостанай облысының Әдеп жөніндегі кеңесінің отырысының қорытындысы бойынша 240 қызметкерге демалыс берілген, 20 мемлекеттік қызметкерлерге демалыс күндері үшін компенсациялық төлем жасалған, Павлодар облысында Ветеринарлық қадағалау және бақылау инспекциясының 159 қызметкерлеріне демалыс күндері берілген, Батыс Қазақстан облысында 200-ден астам қызметкерге сауықтыруға арналған төлем ақылар төленген.

Әдеп жөніндегі кеңестерде мемлекеттік қызметшілерді үстеме жұмысқа тарту фактілері қаралып, орталық және аумақтық деңгейлерде барлық мемлекеттік органдарда артық жұмысқа тарту 63% азайған (12739 сағаттан 4790 сағатқа дейін).

Денсаулық сақтау министрлігінде артық жұмысқа тарту 80% азайды. 2018 жылдың қыркүйек айында артық жұмысқа тарту 3100 сағат құраса, 2018 жылдың желтоқсан айында 606 сағатты құрады.

Осындай жағдайды артық жұмысқа тарту 77 % төмендеген Ұлттық экономика министрлігінде де байқауға болады, 2018 жылдың қыркүйек айында 4970 сағат құраса желтоқсан айында 1129 сағатты құраған.

Сыртқы істер министрлігінде артық жұмысқа тарту 68% қысқарды, 2018 жылдың қыркүйегіндегі 615 болса 2018 жылдың желтоқсанында 213 сағат болған.

Еңбек және әлеуметтік қорғау министрлігінде артық жұмысқа тарту 59% қысқарған, 2018 жылдың қыркүйек айында 283 сағат болса сол жылдың желтоқсан айында 115 сағатты құраған.

Артық жұмысқа тарту бойынша осындай жағдай аймақтық деңгейлерде де байқалуда. Осылайша, Ақмола, Алматы облыстарында, сондай-ақ Алматы қаласында мемлекеттік қызметшілерді артық жұмысқа тарту түпкілікті жойылған.

Солтүстік Қазақстанда артық жұмысқа тарту 96% (692 сағаттан 25 сағатқа дейін), Павлодар облысында 92% (628 сағаттан 52 сағатқа дейін), Батыс Қазақстан облысында 93% (268 сағаттан 20 сағатқа дейін), Атырау облысында 90% (136 сағаттан 14 сағатқа дейін), Шығыс Қазақстан облысында (412 сағаттан 57 сағатқа дейін) және Қызылорда облысында (391 сағаттан 53 сағатқа дейін) 86% қысқарған. Сондай-ақ, Астана қаласында артық жұмысқа тарту 78% (399 сағаттан 86 сағатқа) қысқарған.

Әдеп жөніндегі кеңестермен жүргізілетін жұмыстар қызметтік автокөліктерді жеке мақсатта пайдалану фактілерін 3 есеге азайтуға мүмкіншілік берді. Осылайша, 2017 жылы 12 факт болса, 2018 жылы 4 факті тіркелген.

Бұдан басқа, кеңес мүшелерімен 5534 азамат қабылданып (2017 жылы – 2812 азамат), мемлекеттік қызмет заңнамасын және Әдеп кодексінің талаптарын бұзу фактілерінің алдын-алу бойынша 5010 семинар – кеңестер, дөңгелек үстелдер, брифингтер, конференциялар өткізілді.

Мемлекеттік қызметкерлердің әдеп стандарттарын одан әрі жетілдіру мақсатында кеңес мүшелері БАҚ-да 8648 рет сөз сөйледі, соның ішінде 1836 телеарнада, 536 радиода, 4124 рет интернет ресурстарда жарияланып, баспа құралдарында 5152 мақала орналастырылды.

Тәртіптік бұзушылықтардың алдын-алу мен мемлекеттік қызметшілердің құқытарын қорғау бойынша кеңеспен қатар әдеп жөніндегі уәкілдер ерекше орыналады.

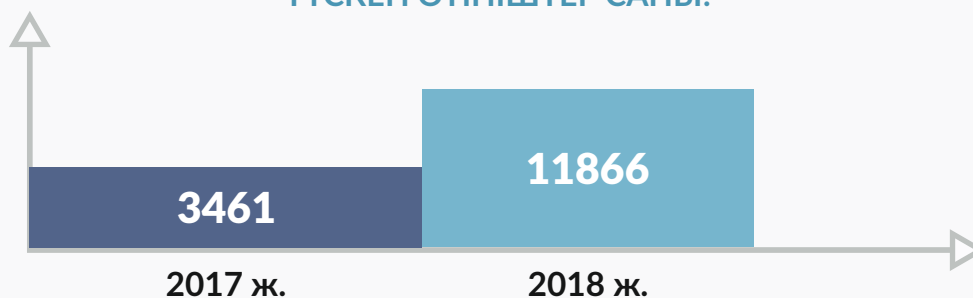
«100 нақты қадам» Ұлт жоспарының 12 қадамының орындалуы аясында 13 орталық мемлекеттік мекемелерде, 16 облыстық әкімдік аппараттарында, Астана, Алматы және Шымкент қалаларында әдеп жөніндегі уәкіл лауазымы пайда болды.

Астана, Алматы және Шымкент қалаларында әдеп жөніндегі уәкіл лауазымы пайда болды.

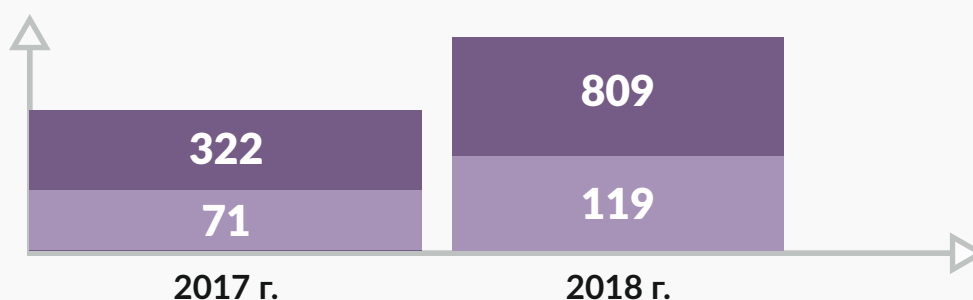
Сонымен қатар, 735 мемлекеттік органдарда әдеп жөніндегі уәкіл функциялары басшылық ететін және сыйластық пен мойындауға жеткен қызметшілерге жүктелген.

Аталған институттың тиімділігі мен ауқатылығы әдеп жөніндегі уәкілдерге түскен жүгінімдердің 3 есеге өсуін айтуға болады.

2017-2018 жж. ӘДЕП ЖӨНІНДЕГІ УӘКІЛГЕ ТҮСКЕН ӨТІНІШТЕР САНЫ:

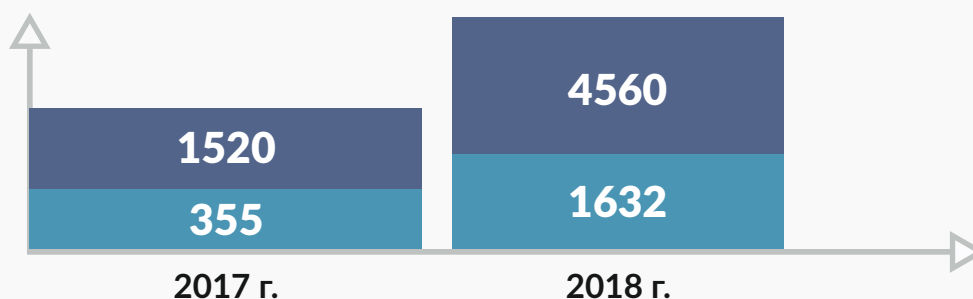
ЖАЗБАША ӨТІНІШТЕР 2017-2018 жж. ҚАРАЛУЫ

● өтініш берушілердің құқықтары қалпына келтірілді

● жазбаша өтініштер келіп түсті

АЗАМАТТАРДЫ ҚАБЫЛДАУ 2017-2018 жж.

● азаматтарды қабылдау өткізілді

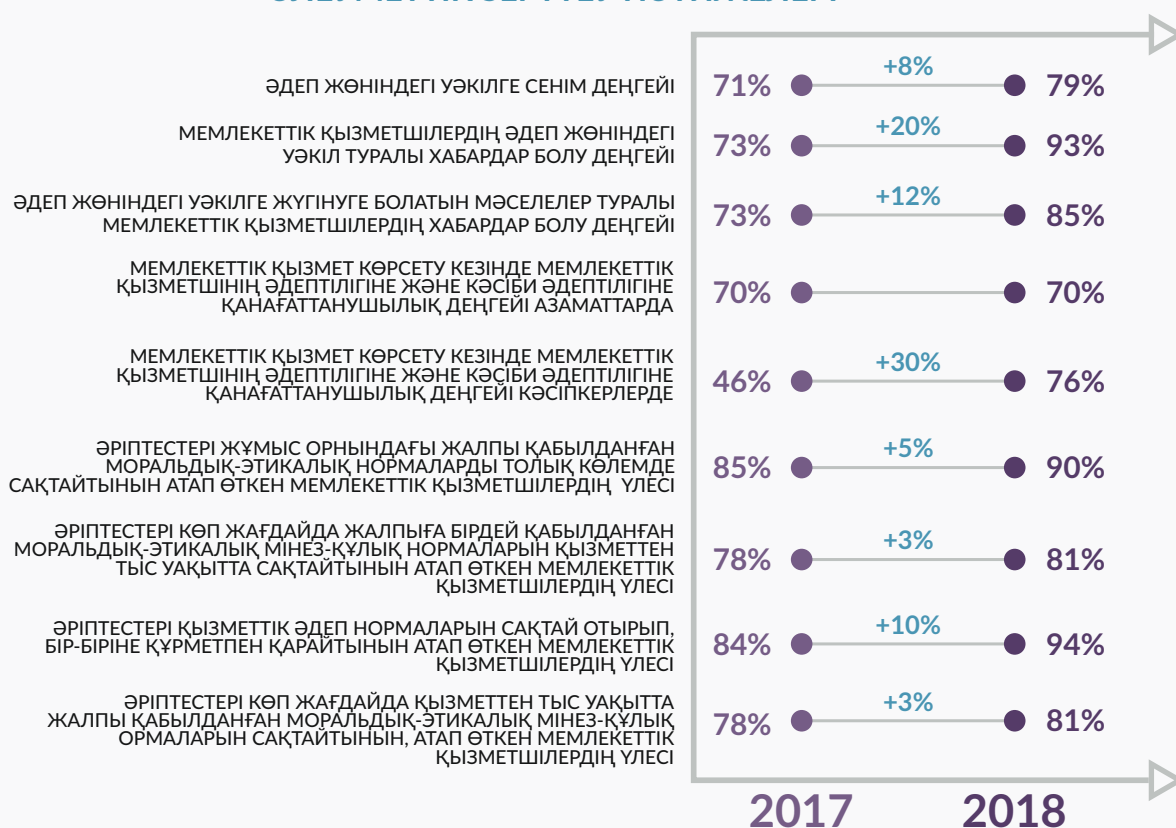
● азаматтарды көшпелі қабылдау

2018 жылдың қорытындысы бойынша жүргізілген түсіндіру іс-шараларының саны 12 мыңнан асқан.

Ұжымдағы моральдық-психологиялық климатты бағалау және қызметтік әдеп нормаларын сақтау бойынша әдеп жөніндегі уәкілдермен 52 мыңнан астам мемлекеттік қызметкерлерді қамтыған анонимді сауалнама жүргізілді. Оның нәтижесінде ұжымдардағы жайдаларды жақсарту бойынша іс-шаралар жүргізілді.

БҰҰ Даму бағдарламасы және Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл Агенттігінің «Профессионалдық мемлекеттік аппараттың механизмін жетілдіру, мемлекеттік көрсетілетін қызметтер сапасын қамтамасыз ету және сыбайлас жемқорлықтың алдын алу» жобасының шеңберінде жүргізілген әлеуметтік сауалнаманың қорытындысы бойынша мемлекеттік қызметте әдеп нормаларының сақталуының артуы байқалуда.

ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ

Қол жеткізілген нәтижелерді нығайту және мемлекеттік қызметшілердің парасаттылығын одан әрі арттыру үшін мынадай шаралар жоспарланып отыр:

- әрбір мемлекеттік органның этиканы сақтау міндеттемесі туралы декларацияны қабылдауы;
- азаматтарға ашықтықтың ең жоғары деңгейін қамтамасыз ету және қарым-қатынас мүмкіндіктерін кеңейту мақсатында әдеп жөніндегі кеңестердің жұмысында әлеуметтік желілер мен медиа-ресурстарды пайдалану;
- тиісті ұсыныстарды әзірлеу үшін мемлекеттік органдар бөлінісінде халықтың әдептілік деңгейіне қанағаттануын бағалау.

IV ТАРАУ.

АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМНЫҢ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ӘЛЕУЕТІН КҮШЕЙТУ

4.1. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ІС-ҚИМЫЛҒА АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМДЫ ТАРТУДЫҢ НЕГІЗГІ ТЕТІКТЕРІ

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы азаматтық қоғам әлеуетін күшейтуге мүмкіндік берген ең негізгі институттар мен жобалар ретінде қоғамдық кеңестер мен арнайы мониторингтік топ, «Азаматтық бақылау», «Қоғамдық бақылау картасы» және «Қоғамдық бақылаудың интерактивтік картасы» жобаларының жұмысын ерекше атап өткен жөн.

ҚОҒАМДЫҚ КЕҢЕСТЕР

Халық пен мемлекеттік аппараттың нақты байланысын ұйымдастыру үшін қоғамдық кеңестер жұмыс жасауда.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл олардың басым бағыты болып табылады.

2018 жылы қоғамдық кеңестермен облыс пен аудан деңгейдегі 213 әкімдерінің және 11 орталық мемлекеттік органдар мен 800 жергілікті атқарушы орган басшыларының жұмыс нәтижелері туралы есептері тыңдалды.

Азаматтардың құқықтарына, бостандықтары мен міндеттеріне қатысты 4 мыңға жуық нормативтік құқықтық актілердің жобалары қаралды.

Қоғамдық тыңдауға 300-ден астам әлеуметтік маңызы бар мәселе шығарылды, олардың ішінде: тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығы, санитарлық-эпидемиологиялық жағдай, медицин, білім беру және мемлекеттік қызмет көрсету сапасын арттыру мәселелері бар.

АРНАЙЫ МОНИТОРИНГТІК ТОП

2015-2025 жылдарға арналған сыбайлас жемқорлыққа қарсы стратегиясын сыртқы талдау мен бағалауға Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі жанынан мемлекеттік органдар, қоғам мен БАҚ өкілдерінен тұратын Арнайы мониторингтік топ құрылды.

2017 жылы топ міндеттерінің ауқымы кеңейтіліп, тек қана консультативтік-кеңесші органнан сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатты қалыптас-тырудың және жүзеге асырудың толыққанды қатысушысына айналды.

2017 және 2018 жылдары мемлекеттік органдардың аралық есептері қаралған республикалық Арнайы мониторингтік топтың 5 отырысы өткізіліп, өңірлік топтармен ортақ жұмысты үйлестіру және жүйелілік пен бірыңғай тәсілдерді орнату жөніндегі 7 селекторлық кеңес ұйымдастырылды.

«Арнайы мониторингтік топтың қоғамдық қабылдауы» аясында азаматтарды қабылдау жүргізіліп, аса өткір мәселелер топ отырысының күн тәртібіне шығарылды.

Арнайы мониторингтік топ денсаулық сақтау, білім беру, ХҚКО, Арнайы ХҚКО, мемлекеттік кіріс органдары, көші-қон қызметі, көліктік бақылау, кеден қызметі, автомобиль жолдарының жағдайы және т.б. объектілеріне қоғамдық мониторинг жүргізді.

Мониторинг қорытындысына сәйкес халыққа қызмет көрсету форматы қайта қаралды:

- азаматтарға қолайлы жағдай жасалды (электронды кезекке арналған табло, бағдарлау, өз-өзіне қызмет көрсету, құжаттарды қабылдау және беру секторлары, күту залы, мүмкіндігі шектеулі азаматтарға арналған пандустар, мем-лекеттік баж салығын төлеуге арналған мультикассалар, қауіпсіздікті қамтамасыз етуге арналған бейнекамералар т.б.);

- мемлекеттік кірістер органдары мен көші-қон қызметінің жұмыс уақыты ХҚКО-ның жұмыс уақытымен бір жүйеге келтірілді;

- мемлекеттік қызметтерді алу кезіндегі делдалдар жойылды;

- қызмет көрсететін жұмыс орындары «кедергісіз» қағидаты бойынша қайта жабдықталды;

- мемлекеттік қызмет көрсетуші жергілікті атқарушы органдардың қызметтік үй-жайларына тиесілі алаңдар оңтайландырылды;

- электрондық кезек жүйесі енгізілді;

Сонымен қатар, колледждер мен университеттерге талапкерлердің түсу мәселелеріне қатысты қоғамдық мониторинг жүргізілді. Оқуға түсуші талапкерлер үшін біліктілік талаптарының сәйкес еместігі, дұрыс емес емтихан талап-тары, емтихан комиссиясының шешім қабылдау рәсімінің тиісті деңгейде ашық болмауы, сондай-ақ тәуелсіз бақылаушылардың жоқтығы анықталды.

Жүргізілген жұмыс нәтижесінде Білім және ғылым министрлігі сырттай білім беруден бас тартуды жеделдетті.

Сонымен қатар, арнайы мониторингтік топтардың мүшелері колледждерде өткізілген «Таза сессия» науқанына, оқу орындарының жатақханаларында заңсыз тұрып жатқан тұлғаларды анықтау бойынша рейдтерге қатысты. Жатақханаларда бөгде адамдардың заңсыз тұруының 84 фактісі анықталды.

Арнайы мониторингтік топтармен теміржол билеттерін заңсыз алып-сату фактілерін анықтау бойынша жұмысы қоғам тарапынан кең қолдауға ие болды. Салдарынан «Жолаушылар тасымалы» АҚ компаниясы мәселелердің бар екенін

мойындап, өз сервисін жақсарту бойынша қоғаммен бірлескен іс-шараларды өткізуге дайын екендігін білдірді.

Жұмыс қорытындысына сәйкес теміржол көлігі саласында көрсетілетін қызметтерге халықтың қол жетімділігін қамтамасыз етуге бағытталған «Адал жол» жобалық кеңсесі іске қосылды.

Бүгінгі күні арнайы мониторингтік топтар қоғамға танымал брендті қалыптастырып, қазіргі заманғы сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясаттың даму бағытына түзетулер енгізеді.

«АЗАМАТТЫҚ БАҚЫЛАУ» ЖОБАСЫ

«Азаматтық бақылау» жобасын іске асыру жалғасуда, оның шеңберінде азаматтар мемлекеттік қызмет және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы заңнама талаптары жөніндегі сұрақтар бойынша консультациялар алып жатыр.

Қоғамдық қабылдау орындарына тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жер қатынастары, білім беру, жұмысқа орналасу мәселелері бойынша 100 мыңнан астам азамат өз өтініштерін білдірді.

Сонымен қатар, 500-ден астам әлеуметтік маңызы бар және ғылыми-практикалық іс-шаралар ұйымдастырылды.

Мысалы, «Құпия сатып алушы» әдісімен мемлекеттік қызмет көрсету кезінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдері мен әкімшілік кедергілерді анықтауға бағытталған мониторинг жүргізілді.

ТӘРТІПТІК ЖАУАПКЕРШІЛІККЕ 316 ТҰЛҒА ТАРТЫЛДЫ.

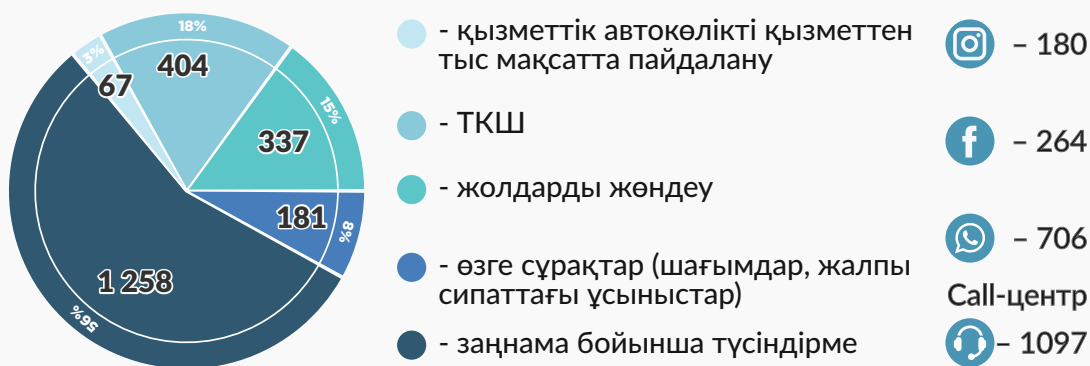
«ҚОҒАМДЫҚ БАҚЫЛАУ КАРТАСЫ» ЖОБАСЫ

Азаматтық қоғамды сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылға барынша тарту үшін Агенттік «Қоғамдық бақылау картасы» жобасын іске қосып, жоба арқасында азаматтар белгілі бір мемлекеттік органға байланыстырмай-ақ

кез-келген бұзушылық туралы фото материалдар жалғанған хабарламаны жолдауға мүмкіндік алды. Жоба 3 түрлі нысанда жүзеге асырылады:

- әлеуметтік желілер, Facebook, ВКонтакте, Instagram-да ашылған арнайы парақшалар және WhatsApp, Телеграм мессенджерлері, -1424 call-орталығы;
- Qatqor мобильді қосымшасы;
- аймақтық мониторингтік топтардың желілері арқылы.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕР, CALL-ОРТАЛЫҚ АРҚЫЛЫ ТҮСКЕН ӨТІНІШТЕР - 2 МЫҢНАН АСТАМ

Аталған жоба Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі мен Қазақстандағы парламентаризмді дамыту қоры бірлесіп Астана қаласында «Қоғамдық бақылаудың интерактивті картасын» іске қосуы арқылы одан әрі дамыды.

Аталған карта алғаш рет халық үшін бюджет шығындары туралы маңызды мәліметтерді қолжетімді және түсінікті етіп, қоғамдық бақылаудың тиімді тетігін жасады. Карта нақты уақыт режимінде Астана қаласының әлеуметтік объектілерін салуға, жөндеуге және оларды қамтамасыз етуге жұмысалған жалпы сомасы 150 млрд.теңгеден астам бюджет қаражаты туралы егжей-тегжейлі мәліметтерді көрсетеді.

Азаматтар аталған процестерді бақылауға, оларды сәйкес құжаттармен салыстырып тексеруге және сәйкессіздік орын алған жағдайда тиісті фото және бейне материалдарды қосып, уәкілетті органға хабарлауға мүмкіндік алды.

Осындай карталарды еліміздің барлық өңірлерінде енгізу жоспарланған.

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ФАКТІЛЕРІ ТУРАЛЫ ХАБАРЛАМА

Жыл сайын Агенттіктің Call-орталығына заңнаманы түсіндіру және сыбайлас жемқорлық фактілері туралы хабардар өтініштерінің саны өсуде (2016ж. – 13741, 2017ж. – 21021, 2018ж. – 23000 хабарлама).

Бүгінгі күні қоғаммен өзара іс-қимылдың бұл құралы ең тиімді болып табылады. Еліміздің кез келген тұрғыны тәулік бойы «1424» нөміріне хабарласып, сыбайлас жемқорлық фактілері туралы хабарлай алады, кеңес және түсініктеме ала алады.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың пәрменді құралдарының бірі сыбайлас жемқорлық фактілері туралы хабарлаған азаматтарды көтермелеу болып табылады. 2018 жылы 185 адам жалпы сомасы 27,3 млн. теңге мөлшерінде марапатталды.

Азаматтарды материалдық ынталандыру құқық бұзушылықтың ауырлығына байланысты тіркелген сомаларды белгілей отырып, Үкіметтің Қаулысы негізінде жүзеге асырылады. Бұл ретте сыйақының ең жоғары ықтимал сомасы аса ауыр қылмыс үшін 240 мың теңгені құрайды.

Сыбайлас жемқорлық қылмыстарын анықтауға жәрдемдесетін азаматтарды жандандыру мақсатында сыбайлас жемқорлық туралы хабарлағаны үшін көтермелеу тетігін одан әрі жетілдіру қажеттігі туындайды.

Осы институттың рөлін күшейту үшін пара сомасына немесе келтірілген залалға байланысты сыйақы төлеуді анықтауға мүмкіндік беретін нормаларды енгізу ұсынылады. Мұндай тәсіл бірқатар шет елдерде (Германия, АҚШ, Ұлыбритания, Гонконг) табысты қолданылады.

4.2. СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ МӘДЕНИЕТТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Идеологиялық жұмысты жүргізу мақсатында, Қоғамда сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыруға бағытталған қызметті ұйымдастыру бойынша 2018 жылға арналған кешенді жоспар іске асырылды.

Іс-шаралар білім беру және ақпараттық жұмыстарды жүргізуге және қоғаммен өзара қарым-қатынас жасауға бағытталған.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы мобильді топтарды тарта отырып, еліміздің барлық аудандарында 4 млн. астам адамды қамтыған 64,3 мың ұйымға, оның ішінде 1 мың шетелдік компанияларға дәрістер оқылды. Іс-шара барысында 767 арыз-шағым түсті.

СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ МӘДЕНИЕТТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУҒА БАҒЫТТАЛҒАН, БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕГІ НЕГІЗГІ ІС-ШАРАЛАР

01

8 738 ОҚУ ОРНЫНДА **2 317 982** ОҚУШЫ МЕН СТУДЕНТТЕР
ҮШІН СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ТАҚЫРЫБЫНДА
БІРЫҢҒАЙ САҒАТТАР.

02

ТҮСІНДІРУ ЖҰМЫСТАРЫ **1 501 124** АТА-АНАЛАР
АРАСЫНДА, **9 314** ОҚУШЫ.

03

6 712 АДАЛДЫҚ ПЕН ӘДІЛДІК ТУРАЛЫ ТЕАТР ҚОЙЫЛЫМДАРЫ

04

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫ МЕН КОЛЛЕДЖДЕРДІҢ **75 086** СТУДЕНТІ
«СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ - ТЕРІС ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖӘНЕӘЛЕУМЕТТІК
ҚҰБЫЛЫС» ТАҚЫРЫБЫНДА ӨТКЕН ДЕБАТТЫҚ ТУРНИРЛЕР.

05

75 086 СТУДЕНТ «МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ-МЕНИҢ ТАҢДАУЫМ»
АТТЫ БРЕЙН-РИНГ.

06

«АДАЛ БОЛ» ЖӘНЕ «АБЫРОЙЛЫ ҰСТАЗ» АКЦИЯ ШЕҢБЕРІНДЕ
731 СТУДЕНТТИҢ БЕЙНЕ-ҮНДЕУІ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДЕ **111 829**
 ҚАРАЛЫМ ЖИНАДЫ.

07

АЗАМАТТАРДЫ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚҚА ҚАРСЫ ТӘРБИЕГЕ
 БАУЛУ ӘДЕБИЕТ ЖӘНЕ ӨНЕР МӘДЕНИЕТІ ТУЫНДЫЛАРЫНЫҢ
 НЕГІЗІНДЕ **137** МҰРАЖАЙ МЕКЕМЕСІ МЕН **801** КІТАПХАНА.

2018 жылы интернет кеңістігі сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастырудағы қуатты құрал болды.

Жастар арасында сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілікті насихаттау үшін әлеуметтік желілерде шамамен жарты миллион қаралым жинаған 94 вайн дайындалды. Сонымен қатар, 2383 әлеуметтік сұхбат ұйымдастырылды, онда қатардағы азаматтар сыбайлас жемқорлыққа қатысты өз көзқарасын білдіруге мүмкіндік алды.

Қоғам мен мемлекеттің күшін біріктіру мақсатында «сыбайлас жемқорлықты жалпыға ортақ қабылдамау» аясында келесі жұмыстар жүргізілді:

- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес мәселелеріне бағытталған II Республикалық кәсіпкерлер форумы аясында әлеуметтік мәні бар облыстардағы сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдау нәтижелері бойынша қабылданған шаралар мен жетістіктерді айқындалды;

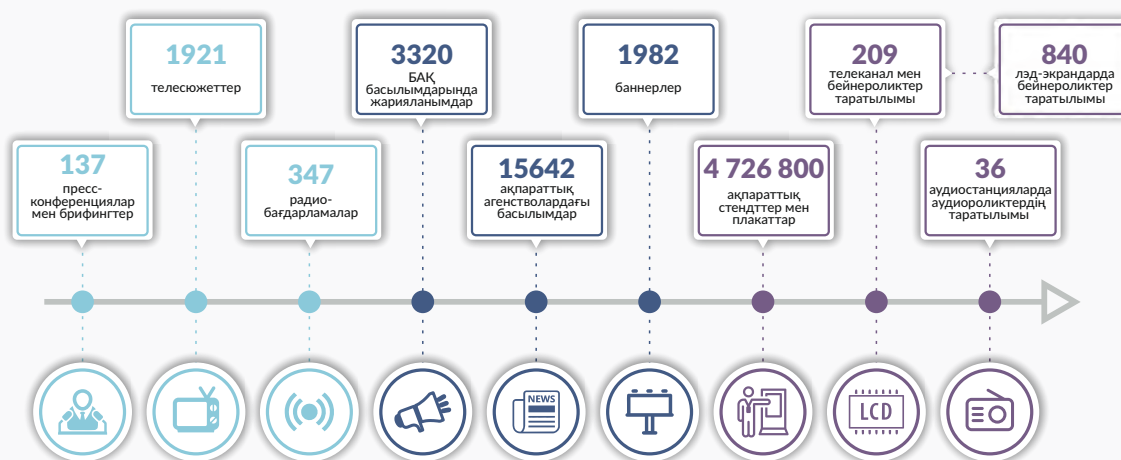
- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жөніндегі бастамаларға бағытталған II Конгресс аясында, жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың негізгі ережелері бекітілді;

- «Қазақстан Республикасындағы инвестициялық климат: Инвестициялық омбудсмен институты және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл механизмдері» тақырыбында халықаралық бизнес-форум өтті. Нәтижесінде, бірлесе күш салу және инвестициялық тартымдылықты жақсарту мақсатында үш жақты меморандумға қол қойылып, «Protecting Business and Investments» жобалық кеңсесі құрылды.

Өңірлік деңгейде 404 форумдар мен конференциялар, сондай-ақ, 3143 дөңгелек үстелдер өткізілді.

Республика бойынша алғаш рет «Адал жол» марафоны өткізілді, онда 216 ауданда, 1163766 адамды қамтыған 4684 іс-шара өткізілді.

«АҚПАРАТТЫҚ ЖӘНЕ ТҮСІНДІРМЕ ШАРАЛАРЫ»

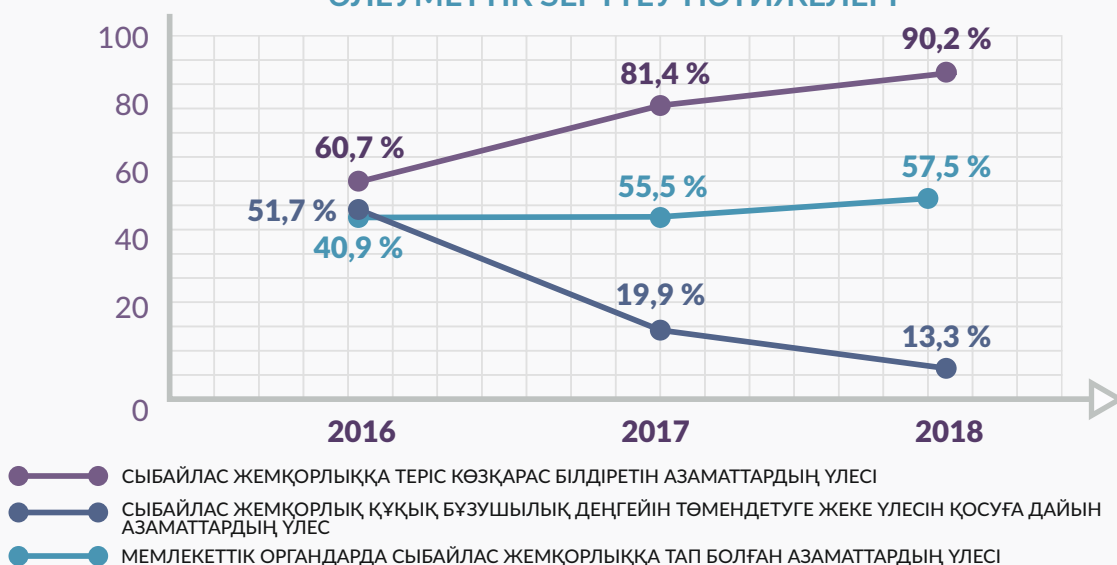
«2015-2025 жылдарға арналған Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл» бағдарламасын іске асыру шеңберінде жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыруға «Нұр Отан» партиясы айтарлықтай үлес қосуда.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі аймақтық және аумақтық қоғамдық кеңестерімен, жергілікті атқарушы және мемлекеттік органдармен, сондай-ақ, қоғамдық ұйымдар өкілдерімен бірлесіп, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша 944 семинарлар мен 1834 «дөңгелек үстелдер» өткізілді.

«Жас Отан» жастар қанаты республикалық жастар ұйымымен бірлесіп қазақстандық жастар арасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы төзімсіздік ахуалын насихаттауда.

2018 жылы «You and Me» компаниясы тарапынан өткізілген «Сыбайлас жемқорлықты қабылдау деңгейін анықтауға бағытталған» әлеуметтік зерттеулер Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясат шараларының оң нәтижелерін аңғартуда.

«СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚТЫ ҚАБЫЛДАУ ДЕҢГЕЙІН АНЫҚТАУ» ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ

ҚОРЫТЫНДЫ

2018 жыл Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының қалыптасу және даму тарихында маңызды рөл атқарды.

Елбасының жоғары бағасы берілген сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметтің жаңа тренді жобалық тәсіл мен сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрестің инновациялық әдістерін енгізу болды.

Жобалық тәсілді және сыбайлас жемқорлыққа қарсы интерактивті құралдарды жаппай енгізу нәтижесінде бірқатар сыбайлас жемқорлыққа қарсы осал функцияларды орындаудың ашықтығы мен жариялылығы қамтамасыз етілді, азаматтар мен бизнес өкілдерінің мемлекетпен коммуникациясы және оларды сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес процесіне тарту үшін мүлдем жаңа нысандар мен арналар құрылды.

Мемлекеттік қызметтерді көрсету процесінің инновациялық форматтарын енгізу, олардың қолжетімділігі мен ұсыну сапасын арттырды, көрсетілген электрондық қызметтердің сандық көрсеткіштері айтарлықтай өсті, қоғамның осы саланың мониторингіне және бақылауына қатысуы кеңейді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы маңызды шаралар сыбайлас жемқорлыққа қарсы заңнаманы, мемлекеттік қызмет көрсету, бизнесті қайта реттеу, мемлекеттік сатып алу және квазимемлекеттік сектордағы сатып алу, тариф белгілеу және денсаулық сақтау салаларындағы заңнаманы жетілдіру арқылы құқықтық деңгейде бекітілді.

Бақылау мен рұқсат беру функцияларын ауқымды оңтайландыру бизнес субъектілері үшін әкімшілік кедергілерді айтарлықтай төмендетуге мүмкіндік берді.

2018 жыл Қазақстанның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саласындағы халықаралық ұйымдармен ынтымақтастығы мәселелеріндегі маңызды оқиғалар мен нәтижелермен атап өтілді.

Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жүйесінде алдыңғы қатарлы және тиімді құралдарды белсенді енгізу және қолдану республикаға халықаралық рейтингтерде өз позицияларын сақтап қана қоймай, сонымен қатар сыбайлас жемқорлыққа қарсы реформалардағы өңірлік көшбасшылықты нығайтып, Орталық Азия өңіріндегі үздік нәтижелерді көрсетуге мүмкіндік берді.

Сонымен қатар, сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте түбегейлі өзгерістер дамыған елдерде кеңінен қолданылатын бірқатар шаралар қабылданған жағдайда ғана мүмкін болады.

Осыған байланысты, келесі мәселелерді қарастыру ұсынылады:

1) заңсыз байытқаны, пара беруге уәде бергені және ұсынғаны үшін жауапкершілік белгілеу;

2) жария құқық заңды тұлғалар институтын енгізу;

3) бақылаушы құрылымдарды тарата немесе түбегейлі қысқарта отырып, мемлекеттік бақылаудың орнына кәсіпкерлердің жауапкершілігін сақтандыруды енгізу;

- 4) Еуропа Кеңесінің сыбайлас жемқорлыққа қарсы мемлекеттер тобына (ГРЕКО) кіру;
- 5) мемлекеттік қызметшілерді парасаттылыққа тексеруді енгізу (integrity check);
- 6) заңнамада сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар туралы хабарлаған адамдарды қорғау туралы ережелерді егжей-тегжейлі регламенттеу;
- 7) сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылық фактілері туралы хабарлаған немесе сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылда өзгеше түрде жәрдем көрсететін азаматтарды көтермелеудің сараланған жүйесін енгізу;
- 8) басшыларға бағынысты қызметкерлер сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасаған жағдайда олардың дербес жауапкершілігін белгілеу;
- 9) сыбайлас жемқорлыққа ықпал ететін себептер мен жағдайларды жою жөнінде шаралар қолданбағаны үшін тәртіптік жауапкершілігін белгілеп, сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін сыртқы талдаудың қорытындылары бойынша ұсынымдарға орындауға міндетті сипат беру;
- 10) ақпаратқа қол жеткізу саласындағы уәкілетті мемлекеттік органды және оның құзыретін айқындау.
- 11) мүдделер қақтығысы болмаған кезде мемлекеттік қызметшілерге жұмыстан бос уақытта өзге де ақылы қызметпен айналысуға рұқсат беру;
- 12) рәсімнің өмірлік циклі шеңберінде «бір өтініш» қағидасына көшу жолымен мемлекеттің халықпен және бизнеспен өзара іс-қимылының белсенді форматын барынша енгізу;
- 13) елдің барлық өңірлерінде «Қоғамдық бақылаудың интерактивті картасын» тарату;
- 14) «Цифрлық агент» жүйесіне мемлекеттік құрылымдардың неғұрлым көп санын қосу;
- 15) қазақстандық экономиканың бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету шеңберінде мемлекеттік қызметтер көрсету мерзімдерін қысқарту;
- 16) «Сыбайлас жемқорлықтан ада өңірлер» жобасы шеңберінде:
 - мемлекеттік органдардың қызметіне тұтынушыға бағытталу қағидатын енгізу;
 - кедергісіз орта құру;
 - азаматтардың санасында сыбайлас жемқорлыққа қарсы құндылықтарды дамыту;
 - «партиципаторлық» бюджеттеуді кеңінен тарату (халықтың бюджетті қалыптастыруға тікелей қатысуы).

